

Martin Ahlsén

*

Karl Gustav Blomgren

*Gruvarbetarsonens mödosamma vandring från
Masugnsskogen i Valö till*

*värd för Ärkebiskop Nathan Söderblom på Tvärnö och som
gäst vid Landshövdingens bord.*

Folkuppfostrare - Resetalare för I O G T - Liberal politiker

Copyright Martin Ahlsén

Uppsala 1997

Karl Gustav Blomgren

Gruvarbetarsonens mödosamma vandring från Masugnsskogen i Valö, till värd för Ärkebiskop Nathan Söderblom på Tvärnö och som gäst vid Landshövdingens bord.

Det var en vårdag i slutet av maj 1960. Under det yviga vådrädet på gården till Engelsbrektsgratan 14 i Östhammar satt en gammal man i skuggan av vårsolen, till synes försjunken i djupa tankar men på samma gång lyhörd för måsarnas skrik, bofinkens sang och de små lammens oroliga bråkande i fällan ner mot sjön. Det var den nu 85-åriga nykterhetskämpen och resetalaren Karl Gustav Blomgren. I minnet upplevde han på nytt sitt långa, strävsamma men lyckliga liv. Från sitt barndomshem i Valö i norra Uppland, som bonde på det sommarfagra Tvärnö och som resetalare i hela Sveriges land för Godtemplarorden. Senare slog han sig ner i lugn och ro med sin dyrkade maka Greta i skärgårdsidyllen Östhammar, där han under ytterligare många år var aktivt verksam som frisinnad politiker och föredrags hållare.

De små lammen förde tankarna till *herdarna Hamet och Raschid vid Ganges krusande böljor med Himalayas väldiga bergmassor i bakgrunden*. Detta var rubriken på ett föredrag han hade hållit 1899. Han hade vid olika tillfällen med stor framgång lyckats att redan från början väcka åhörarnas intresse med skildringar av antika sagofigurer, forntida folk och berömda filosofer, för att senare i föredraget göra jämförelser med för dagen aktuella samhällsproblem. Redan 1892 blev Karl Gustav som sjuttonåring medlem i IOGT-logen Valö Framtid och bidrog redan från början till underhållningen.

Gränsen mellan saga och verklighet hade under de senaste åren undan för undan suddats ut. Synen hade försvagats och han var nu helt blind, oförmögen att både läsa och skriva, något som tidigare helt fångat hans intresse. Ändå höll han sig med tidningarnas, Gretas och goda vänners hjälp orienterad om vad som hände i grannskapet och ute i vida världen. Sonhustrun Eva frågade honom en gång om han inte tyckte det var tråkigt att vara blind, han som var så van att alltid läsa och skriva. Han svarade att han numera i minnet gick igenom sina resor och intressanta samtal med personer han mött; så det var inte alls långsamt.

Karl Gustav hade en enastående god iakttagelseförmåga för människor och gott minne för personer han mött och orter han besökt. När han vid sin blivande sonhustrus första besök i familjen frågade varifrån hon kom nämnde hon i förbigående Asmundtorp, ett litet samhälle i västra Skåne. Döm om hennes förvåning när Karl Gustav berättade hur han klivit av tåget där och gått genom byn, vilka han träffat där och vad de pratat om.

Det torde vara ganska unikt att en bondson, uppväxt under enkla förhållanden långt ut på landsbygden, mer än 120 år efter födelsen fortfarande är så väl ihågkommen och dessutom lämnat efter sig sådana mängder vittnesbörd om sin gärning, som just Karl Gustav Blomgren. På folkrörelsearkivet i Uppsala finns en särskild samling dokument under rubriken **Blomgreniana**, bestående av fyra välfyllda arkivkartonger med Karl Gustavs dagböcker med detaljerade personbeskrivningar, föredrag, arbetsanvisningar, jubileums- och minnestal. Där finns också reseplaner och besöksrapporter, bevarade affischer och programböcker samt tidningsurklipp om hans framträdanden från skilda delar av landet. Hos sonsonen Gunnar finns också en stor samling av hans efterlämnade korrespondens och andra handlingar.

Sedan familjen år 1927 flyttat till Östhammar hade den inte längre bekymmer med att sköta djuren och att bruka jorden. Det blev tid över att göra tillbakablickar över Karl Gustavs 50-åriga levnad. Under rubriken *Ur minnet och dagboken* medverkade han med minnesanteckningar om bemärkta personer och naturföreteelser i lokala tidningar. Från den tiden finns också bevarad en originell *gästbok*. Det är inte en vanlig gästbok, där besökarna själva präntar sina namn och uttrycker sin uppskattning över mottagandet. Här är det Karl Gustav själv som noterat gästernas namn och en utförlig redogörelse över deras personlighet. Det är genomgående mycket positiva värderingar, t. ex

A. P. Mandelgren. Lärare, organist och bemärkt kommunalman i Valö. Allmant uppburen för sin humanitet och rättrådighet.

Gustaf Björklund. Komminister i Järvsö, Hälsingland. Mycket originell. En trofast och varmhjärtad vän. Vigde mig och min hustru i Aspås kyrka, Jämtland. Gjorde vidsträckta resor i Europa och Asien. Besökte bl. a. Egypten och Palestina. Medlem i I.O.G.T. Varm fredsvän.

E. Th Eriksson, Näliden, Jämtland. Nykterhetsmissionär. Begåvad och kunskapsrik. Ägare till ett av de största privata biblioteken i Jämtland. Teosof. Han ägde inte mycket av denna världens goda, men var en sällsynt harmonisk och lycklig människa.

Karl Gustavs gästbok upptar ett flertal kyrkoherdar, lärare, professorer, redaktörer, bokhandlare, riksdagsmän, släktingar och andra trofasta vänner från Harads i Norrbotten i norr till Lund i Skåne i söder. Västerut sträckte sig besökandekretsen till USA och i öster till Norrlandskusten. Skulle alla som gästade familjen Blomgren ha skrivit sina namn

hade det blivit en betydligt digrare bok. Många var de som hörsammade Gretas broderade inskription på väggbonaden:

Var välkommen kära Du - till Karl Gustav och hans fru.

En av de intressantaste skrifterna ur serien Ur minnet och dagboken är daterad 8/10 1938. Det är en över 20 sidor lång historik från barndomsåren och framåt som nedan återges i det närmaste komplett:

Ur minnet och dagboken

av

Karl G. Blomgren

8/10 1938

En gång godtemplar - alltid godtemplar!

Från min barndoms- och ungdomstid finns det givetvis mycket, som jag minns med stor glädje. Framförallt historie- och sagokvällarna i mitt föräldrahem. Min mor hade nämligen en utomordentlig förmåga att berätta sagor och historier. I det stora köket, som upplystes av en flammande stockvedsbrasa, samlades under vinterkvällarna byns ungdom och även äldre för att lyssna till mors sagor och skildringar ur fantasiens och verklighetens värld. Min far, hemmansägaren Jan Erik Blomgren, var en hedersman av gamla stammen, alltid vid gott humör och ända till sin död vid 82 års ålder rak och spänstig som en ung pojke.

Klockaren och folkskolläraren i min födelsesocken Valö, A. P. Mandelgren, var en fulländad gentleman med ett fint och nobelt utseende. Han var under många år den styrande och ledande inom kommunen, respekterad och uppskattad av alla för sin humanitet och rättrådighet. Alla hans elever bevara honom säkerligen i tacksam hågkomst. Han var för dem inte endast den gode och kunnige läraren utan också den faderlige, förstående vännen.

Det var dock vid ett tillfälle, som jag var allvarligt missnöjd med honom. Han var också föreståndare för sockenbiblioteket, som fanns uppställt i klockaregården. Jag hade sju kilometer dit från mitt föräldrahem. Det blev alltså en promenad på fjorton kilometer för att få låna en bok. Från mitt tolfte år var jag dock en av de flitigaste låntagarna där och det dröjde inte så länge förrän jag gått igenom allt som jag på den tiden ansåg vara läsvärt. Jag kom dit en regndaskig höstkväll och farbror Mandelgren tog fram den ena boken efter den andra och erbjöd mig, men det befanns att jag läst dem alla. Nu är det ju klart att farbror Mandelgren med sina många uppdrag hade smått om tid och han kunde ju inte hur länge som helst sysselsätta sig med den där envisa bondpojken, som inte var nöjd med någon av de böcker, som erbjöds. Han fattade därför med ett resolut grepp tag i en bok, som han lämnade med orden: "Här har du Luthers skrifter, den har du inte läst förut och det är en god och lärorik bok". Ja, det var ingen annan råd än att med den erhållna dyrgripen vandra hemåt. Fader Luther var ju ingen obekant författare för mig, så ni förstår nog, att det inte var någon glad gosse som gick den mörka, ensliga vägen till fadershemmet, under det regnet strömmade ned på vägen och tårarna trillade ner för kinderna. Nu gick det inte att komma och slänga till mig skaldeordet om ynglingen, "som ingen annan sorg försökt, än att mustaschen växer trögt".

Jag var omkring tolv år gammal då jag första gången hörde talas om godtemplarorden. Min äldre bror Mathias hade en söndag rest till den två mil från mitt hem belägna staden Östhammar och där ingått som medlem i logen N:o 160 Drottning Kristina. Han besökte mötena rätt ofta och hade alltid med sig hem några nummer av Reformatorn samt en och annan nykterhetsskrift, som jag studerade med stort intresse. Den 10 december 1891 stiftades av resetalaren J. G. Ahlin logen No 1726 Valö Framtid, som under många år arbetade med stor framgång och som verkligen kunde betecknas som en medborgarskola. Jag blev medlem av denna loge den 29 maj 1892. Intagningsceremonien gjorde på mig ett utomordentligt gripande intryck. Någon tid efter mitt inträde i logen skrev jag en liten uppsats om mina intryck vid tillfället i fråga och anför nu densamma: "Då jag anmälde mig för inträde i godtemplarorden så var det inte med någon tanke på att för framtiden bli godtemplar, utan fastmer för att få lite nöje och för att få se något av de där godtemplarhemligheterna, om vilka det talades så mycket. Men då jag av logens marskalkar fördes in, då välkomstsången ljöd mig till mötes, de gripande ord varmed L. T (Loge Templaren) hälsade mig välkommen, då jag med handen på hjärtat avlade det högtidliga livstidslöftet, då syskonkedjan bildades, då logens medlemmar kom och hälsade mig välkommen med ett trofast och broderligt handslag, då märkte jag att det var allvar i godtemplarordens arbete. Jag fattade då ett fast beslut att hålla det löfte jag avgivit och stå för den mening jag tagit mig an. Det är därför jag anser det vara så betydelsefullt att en godtemplares uppförande på logen är allvarligt och värdigt och att framför allt under intagningsceremonien envar av logens tjänstemän och medlemmar söker, genom allvarlig och andäktig sinnesstämning göra denna högtidliga akt till vad den är avsedd".

Det var en ädel tävlan bland medlemmarna att få inta en tjänstemannaplats. Jag var inte litet stolt då jag första gången installerades som *Inre logevakt* (ILV) och det var inte skäl att någon försökte slinka in utan att ge vederbörlig signal och rätt lösen. Snart nog fick jag inta sekreterareplatsen. Då jag första gången skulle läsa upp protokollet i logen hade jag en sådan fruktansvärd rampfeber att jag knappast kunde hålla protokollboken i mina darrande händer.

Någon tid efter mitt inträde i Orden fick logen ett besök, som beredde oss mycken förnöjelse och glädje. Det var besöksdeputeranden A. G Edling, medlem av logen Per Adolf Tamm i Österby. Br. Edling var en ovanligt begåvad och kunskapsrik man och med stor förmåga att kläda sina tankar i ord. Det blev också ett logemöte, som sent glömmes av dem som voro med. Han gav en synnerligen fängslande skildring av Österby bruk och arbetet inom logen Per Adolf Tamm, som på den tiden räknades som den främste inom Upplands distrikt. Han strök också med kraft under, att G T löftet gällde för livet, att vi skulle se till att logen Valö framtid blev en ljusspridare och väckare i den bygd där den fått sitt verksamhetsfält. Ja, det där mötet står för mig som ett av de minnesrikaste från min första godtemplartid.

--o*o--

Under åren 1892 - 1895 hade vi i logen besök av åtskilliga talare, som jag har i gott minne. A. P Nordqvist, en kraftfull väckelsepredikant, Erik Böhmer, eldig och slagfärdig, Ludvig Persson, saklig och vederhäftig, samt Albert Johansson och A. H. Berg. Albert Johansson, var en synnerligen begåvad talare och en mycket klok man. Han begrep att ett tal ska vara som en modern damklänning: tillräckligt långt för att täcka föremålet och tillräckligt kort för att intressera. Han var också en historieberättare av Guds nåde. Hans son, den berömda skådespelarecharmören Ernst Rolf, hade ärvt sin fars stora förmåga att

tjusa och hänföra. A. H. Bergh, den borne folktalaren, var dock huvudet högre än alla andra när det gällde att ta sin publik med storm. Han kom till Valö första gången i maj månad 1893 och talade då i Vamsta baptistkapell. Med sin ståtliga gestalt, sitt mörka, böljande helskägg och sina blixtrande ögon var han en imponerande företeelse. Hans stämman var som ett tordön, men den kunde också bli mild som en västanfläkt. Det skratades, snyftades och gräts om vartannat i den stora salen. Även de värsta vildbasarna sutto som tända ljus, ögonen tindrade i skallen på dem och de hängde fast vid varje ord från talarens läppar. Ja, det var nog "Gud fader" själv som stod där framme och talade till, förmanade och straffade ett ohörsamt folk.

Efter den offentliga festen blev det logemöte då tolv nya medlemmar ingick i logen. Intagningsceremonien under broder Bergs presidium blev en sådan stämmingsfylld akt, att om Berg hade uppmanat oss att gå genom eld och vatten eller ge vårt liv för godtemplarorden, hade ingen av oss tvekat vid det tillfället. Ja, det var ett minne för livet, som ännu står lika friskt och levande för mig. Jag kände också den där kvällen "att en gång godtemplar, det är detsamma som alltid godtemplar!"

Mitt första nykterhetsföredrag.

Inspirerade av Östhammarlogens nybildade blåsorkester väcktes snart förslag om att skapa något liknande i Valö. År 1893 erbjöd A. Th. Nilssons musikhandel i Norrköping en sextett mässinginstrument för 200 kronor. Med stöd från logens äldre medlemmar blev det affär och med hjälp av Emil Trana, tidigare verksam inom Österby musikkår, kunde inläringen av fingergreppen börja. Ingen kunde noter, så det blev spel efter gehör till att börja med.

Det blev det ett fasligt oljud i de gårdar där de musikaliska förmågorna hörde hemma. Men sedan en instruktör, musikfanjunkare Jacobson, haft hand om pojkarna en tid, blev det både rena och klara toner och snart var logen Valö Framtids musikkår både välkänd och mycket anlitad att medverka vid nykterhetsfester, möten och demonstrationer. Musikkåren bidrog mycket till logens framgång och utveckling och spred en viss glans över både logen och bygden. Sedan undertecknad varit med i logen omkring ett år och blivit en smula varm i kläderna, började jag medverka med uppläsning av dikter, berättelser och historier. Av kringliggande loger blev jag ofta anmodad att komma och ansvara för den nittonde punkten i arbetsordningen: *Till Ordens fromma*. Som det var stor brist på talare vid nykterhetsmöten började jag fundera på om det inte skulle vara möjligt för mig att utarbeta och hålla något nykterhetsföredrag och på så sätt mera verksamt främja den sak, som fått mitt stora och varma intresse. Utan att delge mina planer för någon utarbetade jag i hemlighet ett nykterhetsanförande över det storslagna ämnet: *"Varde ljus"*. Nu fanns det i en annan del av socknen en nybildad godtemplarloge *Fridens tjäll*, som i juni månad 1895 anordnade en friluftsfest, där logen Valö Framtids musikkår skulle svara för underhållningen och undertecknad hjälpa till med uppläsning av dikter och berättelser. Festen hölls i en vacker lövdunge och mycket folk hade samlats. Musiken spelade flitigt och folket lyssnade med stor förmöjelse på de klämmiga marscherna. Kommitterade voro dock ledsna över att de inte lyckats erhålla någon talare, som kunde säga de församlade några sanningens ord i nykterhetsfrågan och mana till samling kring godtemplarfanan. Nu ansåg jag tiden vara inne att hålla mitt länge förberedda föredrag. Jag var fruktansvärt rädd, men det gick bra sedan den väntade rampfebern var över. Trots att det var en friluftsfest, var uppmärksamheten så stor, att det kända uttrycket *man kunde höra en knappnål falla* var fullt berättigat. Jag tror inte att publiken reflekterade så mycket över vad som sades, deras äkta och oförfalskade förvåning gällde

det märkliga faktum att den där Blomgrens pojken hade hållit ett *makalöst och gripande föredrag*, som en gammal nämndeman uttryckte sig.

En månad efter det här mötet medverkade jag med nykterhetsföredrag vid en stor nykterhetsfest vid Backöbro i närheten av Östhammar. Här gjorde jag bekantskap med en välkänd och inflytelserik godtemplare, handlanden Gustaf Schedin i Öregrund, som sedan alltid stod vid min sida, uppmuntrade mig att fortsätta och gav mig många värdefulla råd och anvisningar. O. s. v.

Min första missionsresa.

De talare eller ombudsmän, som nu för tiden ge sig ut på en föredragsturné har ingen aning om de svårigheter, försakelser och umbäranden, som voro de första banbrytarnas dagliga bröd. Nu får talaren ta in på ett propert och trevligt pensionat eller också blir man omhändertagen av vänliga ordenssyskon, som duka fram det bästa huset förmår. Resorna ske med järnväg, buss eller en bekväm bil. Under en snart 50-årig föredragsverksamhet har jag dock fått vara med om att genomgå *hundåren* på den här talarebanan. Jag har fått sova i rum där halva fönsterrutorna varit borta och jag har vaknat med en liten snödriva på täcket. I de norrländska fjällbygderna har jag legat i oeldade rum när det varit ca 40 grader kallt ute. Jag har åkt från tidigt på morgonen till sent på kvällen i regn och snöslask efter gamla, tröga hästar och i åkdon så miserabla att man varje ögonblick fruktat för att de skulle ramla sönder och skatta åt förgängelsen. Man har också åtskilliga gånger blivit hotad till liv och lem och förföljd med stenkastning. De där besvärigheterna äro dock glömda, men andra minnen finns kvar, minnen av hög stämning, proppfyllda ordenssalar, av gräsliga svettbad i små torpstugor, minnen av intressanta logemöten och första gradens hälsning av vänliga ordenssyskon. Min första resplan finns införd i Reformatorn under oktober månad 1895. Den omfattar tiden fr. o. m. 9 november t. o. m. 16 december. Jag började turnén vid Karlholms bruk. Min bror Mathias skjutsade mig från hemmet i Valö till Karlholm. Det var stor fest i folkskolan, som var till trängsel fylld. Utom mitt föredrag, som mottogs med livligt bifall, var det *hornmusik och servering*. Det var en stor dag för mig! *Fridsbanéret* var en mycket god och väl *arbetande* loge. (Se även bilaga 1)

I Tobo bruk höll jag föredrag den 14 november. Här mötte jag Henning Ed och knöt med honom ett vänskapsband som höll i alla livets skiften.

Under sin seminarietid kom broder Ed att stå i centrum i den då mycket uppmärksamade Bergendahlska striden. Ed hade nämligen erhållit ett av Sveriges storloges seminariststipendium och med anledning härav sammankallade rektor Bergendahl sina elever och förbjöd dem att tillhöra nykterhetsförening, ett förbud som dock fick ett hastigt slut genom den starka opinionsstorm det väckte.

Vid ett föredrag i Marma folkskola i Alunda socken den 30 november inträffade ett intermezzo, som väckte mycket uppseende och under en längre tid utgjorde allmänna samtalsämnet i bygden.

En teologisk disputation.

Det bör här anmärkas att statskyrkans präster i allmänhet inte intogo den välvilliga och förstående ställning till nykterhetsspörsmålet, som de göra nu för tiden. Tvärtom hade vi åtskilliga representanter för "fädernas kyrka", som uppträdde synnerligen aggressivt gentemot godtemplarismen. De syntes betrakta frågan å samma sätt som den Laeustadianske bonden i Norrbotten, vilken förklarade "det var stridande mot bibeln att ta bort brännvinet. Ty, sade han, det står här i skriften: Vakten Eder för svalg och dryckenskap - om vi nu tar bort brännvinet så har vi ju ingenting att vakta oss för". På 80- och 90-talet var det nästan regel att nykterhetsfrågan betraktades ur religiös och moralisk synpunkt. Jag var naturligtvis inte något undantag från den allmänna regeln, isynnerhet som den bok jag flera gånger riktigt grundligt genomläst och studerat var just bibeln, och detta var kanske skälet, att någon annan bok av intresse fanns inte i mitt hem, och den blev alltså det första offret för min omåttliga läslust. Enligt gamla anteckningar, som jag har kvar från det där nykterhetsmötet i Alunda så kom jag i mitt föredrag in på berättelsen om *Bröllopet i Kana* och framhöll därvid att måttlighetsivarna lägga stor vikt vid ordet *druckna*, men påpekade samtidigt att detta ord inte alls är avgörande för att gästerna vid bröllopet i fråga voro berusade. Jag medgav att ordet *druckna* i förbindelse med berusande drycker ofta betyder berusad, men vet även att samma begagnas mångenstädes i förbindelse med andra icke berusande ting och betyder då vanligen *mättad, genomträngd etc.*, t. ex. jorden är drucken av vatten. Jag hänvisade vidare till förklaringen över stället hos Dr P. Fjellstedt och framhöll, att denna man nog förstod grundtextordet, då han under långa tider såsom missionär uppehållit sig i Österlandet och var fullt förtrogen med dess talesätt. Jag sade också att Jesus själv yttrat; *Jag gör intet utan det jag ser min fader göra*. Och från världens skapelse till denna tid har man ej funnit någon plats, där fadern uti naturen frambringat någon berusande dryck. Har nu sonen frambringat sex stenkrukor av berusande vin, då har han gjort något annat än fadern, och att påstå något sådant, det vore att upplösa enhetsbandet mellan fadern och sonen, beröva sonen hans gudom och förvandla honom till en lögnaktig bedragare för att få behålla *rusdryckerna*, giva dem ett helgat skimmer och därigenom omgiva supseden med en av bibeln lånad gloria. För att ni nu skall förstå det dramatiska uppträde som följde så måste jag förutskicka ännu en liten anmärkning. Komminister Östlund i Alunda, som var med som åhörare på föredraget, hade ca fem år tidigare konfirmerat mig under sin tjänstgöring i min födelsesocken Valö och han tyckte förmodligen att det var både djärvt och fräckt av en sådan där bondpojke, som enligt hans mening inte var "*torr bakom öronen*" att komma och reda ut ett sådant ämne som vinets beskaffenhet vid bröllopet i Kana, ett sporsmål, om vilket landets främsta teologer tvistat, utan att komma till någon klarhet

Den gode pastorn hade nu suttit och ilsknat till och med en väldig fart sprang han upp, höjde armarna och med av rörelse skälvande stämma utbrast han: *Tyst däruppe! Jag förbjuder att det här föredraget får försättas, då den här ynglingen ger sig in på ämnen, som han inte begriper, samt helt och hållet vantolkar den heliga skrift!*

Lokalen var till trängsel fylld med folk och de sutto där med gapande munnar och ögonen tindrade i skallen på dem av förundran över vad som kom åt deras fromme och beskedlige präst. Själv blev jag mera förvånad än förskräckt och hade sinnesnärvaro nog att vända mig mot prästen och säga: *Om Ni har något att anmärka mot mitt föredrag så får Ni göra det då jag har slutat, men nu är det jag som fortsätter.*

Pastorn lugnade sig genast och satte sig ned, varefter jag ostörd kunde fortsätta till slutet av mitt anförande.

Efter föredraget förklarades ordet fritt, då pastorn uppträdde för att vederlägga mina villolärer. Nu var ju Pastor Ö D långt ifrån någon Demostenes ifråga om våltaliget och då han nu skulle redogöra för hur den där berättelsen om bröllopfesten i Kana skulle tolkas "*enligt grundtexten*" så gick det ohjälpligt sönder för honom. Jag tror mig kunna våga säga att varken han själv eller någon av de församlade begrep vad han menade. Nu började jag känna mig ganska säker i sadeln, varför jag ännu en gång tog till orda och nu hade jag god nytta av mina grundliga bibelstudier. Jag citerade både profetens och apostlars uttalanden i nykterhetsspörsmålet och jag slutade med att vända mig mot pastorn och med stort patos slunga fram: *Säg vad ni behagar, men kom inte och påstå, att Kristus var någon rusdryckstillverkare. Ja, så slutade det där nykterhetsmötet, som jag ännu med en viss förnöjelse erinrar mig.*

Logen N:o 160 Drottning Kristina.

Då jag över 30 år varit medlem av ovannämnda loge, är det förklarligt om jag mera utförligt sysselsätter mig med denna loge och en del av dess medlemmar. Från Logens stiftande den 11 maj 1882 berättas också ett lustigt intermezzo, som bör bevaras åt eftervärlden. Den 10 maj 1882 hölls i Östhammars folkskola ett nykterhetsföredrag av den berömde folktalaren A H Berg. Publiken, som till trängsel fyllde lokalen, var ytterst uppmärksam och intresserad. När Berg slutat sitt tal, vänder han sig till åhörarna och säger: *Då jag händelsevis är ledig under morgondagen, så kan jag om de närvarande så önskar, stanna här ännu en dag och hålla ytterligare ett föredrag i nykterhetsfrågan och så kan vi uppta till behandling frågan om bildandet av en godtemplarloge här i samhället.* Då reste sig nere i salen en korpulent herre och yttrar: *Jag tror inte det är behövt eller önskvärt att den ärade talaren stannar någon mera dag, för att hålla ännu ett föredrag, för vi Östhammarsbor är nu så nyktra och ordentliga förut, att något vidare nykterhetsarbete, de är då alldeles obehövt, utan jag hemnställer till den ärade talaren att han under morgondagen reser till någon annan plats där de kan bättre behövas.* Förmodligen blev Berg en smula förbluffad över det där inlägget, men han hade nog inte blivit svaret skyldig. Emellertid reser sig mycket hastigt en annan herre och säger: *Jag ska' be att den ärade talaren herr Berg inte fäster så mycket avseende vid vad den föregående talaren yttrade, jag kan underrätta Hr Berg om att den där mannen de' är stadens krögare och han tycker kanske att de supes för litet här i sta'n och han tycker nog också att nykterhetsarbete är obehövt; men så är ingalunda förhållandet. Ty enligt min och många andras mening supes det alldeles för mycket här i samhället och här är nykterhetsarbete synnerligen av behovet påkallat, så om den ärade talaren Hr Berg har tid och tillfälle att stanna ännu en dag för att hålla ytterligare ett föredrag i nykterhetsfrågan, så är vi allesammans, med undantag av den där herren, ytterst tacksamma och då föreslår jag att vi håller de' föredraget i kyrkan. Får jag underrätta Hr Berg om att jag är präst här i sta'n och de' skulle vara en stor glädje för oss om Hr Berg i morgoneftermiddag vill tala i Östhammars kyrka och där är ni allesammans hjärtligt välkomna,* tillade han.

Dagen efter blev kyrkan fylld till sista plats och Berg höll som vanligt ett ypperligt föredrag och efter föredragets slut placerades ett bord framme i kyrkans kor och en anteckningslista framlades för dem som ville ansluta sig till godtemplarorden. Den första, som skrev på listan var Komminister Janzon och hans fru, Stadsfiskalen Lambert Lilja, Redaktör Alexandersson och så ett 40-tal köpmän och hantverkare och samma kväll

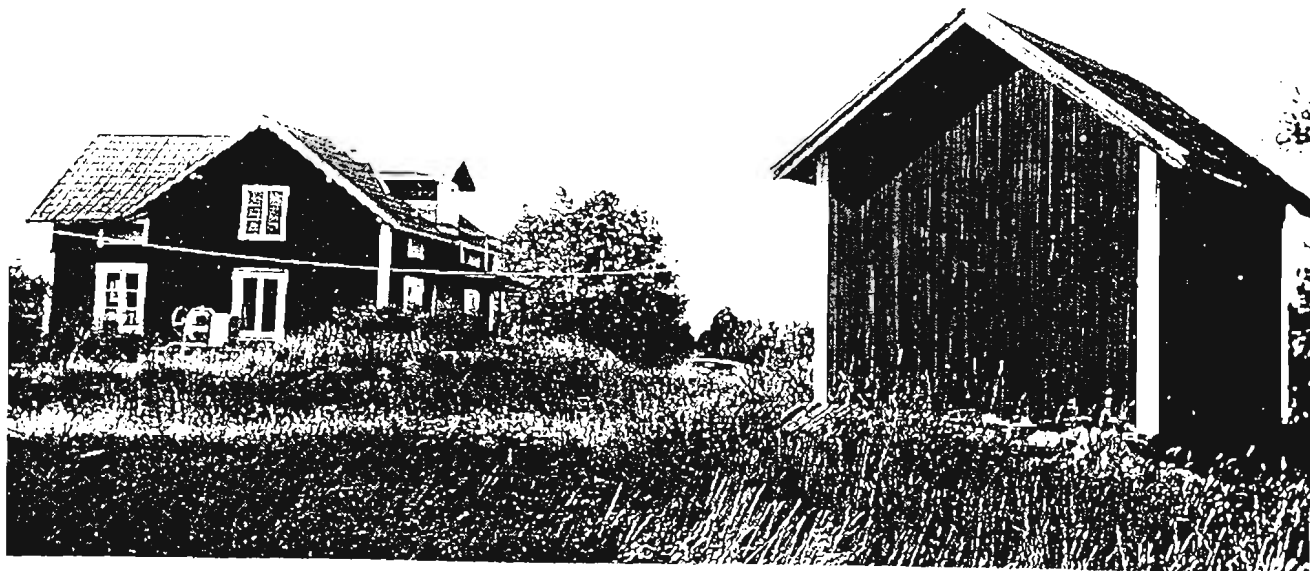
instiftades av A H Berg logen N:o 160 Drottning Kristina. Pastor Janzon blev Världig övertemplar ordfrände. Han var den första statskyrkopräst, som anslöt sig till Godtemplarorden och han var också några år Kaplan i storlogen. Östhammars godtemplare reste vid 50-årsjubileet år 1932 en minnesvård på familjegraven.

På de följande sidorna i dagboken ger Karl Gustav en sammanfattning över ett antal särskilt minnesvärda medlemmar och deras gärningar. Hela dagboken utgör ett unikt vittnesbörd om den stora personliga tillfredsställelsen över att osjälviskt få arbeta för en ädel idé.

--oo0oo--

Låt oss återvända till Karl Gustavs föräldrahem vid Gropars på Masugnsskogen i Valö socken. Han föddes 18 augusti 1875 och växte upp med tre äldre syskon. Första barnet Per Erik, föddes 1861 men dog redan efter ett år och 6 månader. Nästa barn, som kom till världen i november 1864, fick i dopet samma namn, men dog redan efter 1 ½ månad. År 1866 föddes Mathias, som så småningom övertog fädernegården. Emma Christina föddes 1869 och hon gifte sig vid mogen ålder med hantverkaren A. P. Wahlström vid Uckerö i Valö. Familjens femte barn Jan Erik föddes 15. juni 1872, men dog redan inom nio månader. Karl Gustav var således yngst i barnaskaran.

Fadern Jan Erik Blomgren, född 1834 03 04, var till att börja med gruvarbetare, som "på fritiden" och med hjälp av sin hustru Maja Stina Brändström, född 1833 i Stynsbo, brukade de små åkertegarna. Skötseln av husdjuren var på den tiden kvinnans "privilegium"..

Blomgrens hem vid Gropars, Masugnsskogen

På fädernesidan har det varit möjligt att följa Karl Gustavs förfäder under fem generationer tillbaka i Valö socken och till sekelskiftet 1600/1700. (Se utförligare antavla i slutet av skriften). Åtminstone de tre sista generationerna, förmodligen flera, hade bott i en backstuga med tillhörande jord i Gropars på Masugnsskogen. Där hade före vallonernas inflyttning till Uppland under början av 1600-talet anlagts en bondeägd masugn för för-

ädling av malm från egna gruvor. Verksamheten lades ner på 1700-talet, då den lediga arbetskraften sökte sig till Vigelsbo. Än idag syns spår av de gångstigar, som från olika byar på flera kilometers avstånd ledde till gruvan i Vigelsbo.,

Under slutet av 1800-talet bröts malmen ur gruvan i Vigelsbo på allt djupare nivå. Vid Karl Gustavs födelse låg nivån 405 meter under markytan. Fadern Jan Erik fann arbetet olustigt och drabbades emellanåt av viss skräckkänsla. I oktober 1875, ett par månader efter Karl Gustavs födelse, flyttade därför familjen till Norrby by i samma socken. 23 år senare, 1898, öppnades ett nytt schakt i gruvan, Iggesundsschaktet, på gynnsammare nivå. Gruvbrytningen fortsatte där till år 1922 då gruvdriften lags ner.

Jan Erik Blomgrens hem i Karö

Jan Erik och Maja Stina Blomgren arrenderade först såsom frälsebönder under Forsmarks bruk hemmanet Norrby No 5. Efter 8 år flyttade de till hemmanet Västervik i samma by, där de bodde ungefär lika länge och livnärde sig av jord- och skogsbruk. Än idag syns spåren av den varggrop, som finns på hemmanets marker och som Karl Gustav så livfullt berättat om.

När Karl Gustav var 16 år flyttade hela familjen till Karö, 1,2 km SSO Norrby, där Jan Erik lyckades som självägande bonde förvärva en del av hemmanet betecknat No 1. Liksom i Masugnsskogen var också i Karö stora delar av åkerjorden sank och vattensjuk. På båda ställena hade ambitiösa utdikningsprojekt genomförts under de senaste årtiondena, men effekten därav visade sig inte med en gång. Sonen Karl Gustavs huvudsakliga intresse låg fortfarande i böckernas värld. Ofta lyckades han smita undan på husskullen med en bok och där försvann snart begreppet tid och rum. Också i potatisakern syntes han krypa fram med en bok i byxfickan. Inte att undra på att mamma Maja Stina många gånger undrade vad det skulle bli av sonen, som inte hade några andra intressen än att läsa.

En sak, som gjorde honom populär bland skolkamraterna, var hans färdighet i bågskytte med ärtor mot den upphängda kartan över Skandinavien. Själv ansåg han tydligen inte att det var någon större bragd och episoden finns ej heller omnämnd i hans memoarer.

Som tidigare nämnts började Karl Gustav med lyckade offentliga framträdanden kort efter inträdet i Valö IOGT-loge. På grund av bristen på intressantare litteratur i Valöbiblioteket hade han fördjupat sig i Luthers skrifter och under en tid hade han vissa funderingar på prästyret som en möjlighet till ytterligare boklig förkovran. Karl Gustavs

föräldrar synes ha varit mycket framsynta vad gäller barnens framtid. Det var på den tiden högst ovanligt att bondpojkar, inte minst av ekonomiska skäl, kunde tillägna sig utbildning utöver vad den obligatoriska folkskolan bjöd. Äldsta sonen Mathias fick emellertid genomgå skogsutbildning vid Marma och Karl Gustav fick vid 19 års ålder under åren 1896 - 1898 genomgå en tvåårig "litteratörutbildning" på Doktor Julius Enqvists språkinstitut i Stockholm. Stockholmstiden kom att bli en verklig omdaning av Karl Gustavs personlighet. Där träffade han flera gamla vördiga personer, som kom att betyda mycket för hans senare liv. Trots stora åldersskillnader fann han här flera likasinnade, bl. a. redaktören Johan Berndt Westenius (1827-1907) och filosofen doktor Axel Frithiof Åkerberg (1833-1901).

Karl Gustav berättade för barnbarnen att han varje torsdag tillsammans med A. F. Åkerberg var inbjuden på middag till Westenius. Där bjöds då på ärtsoppa och pann-kaka med dottern Tora som utomordentligt älskvärd värdinna. Karl Gustav berättar: "Efter middagen sutto Westenius och Åkerberg och samtalade *fritt ur hjärtat* om de stora livsfrågorna. Jag satt som en tacksam åhörare. I religiösa frågor sympatiserade Westenius och Åkerberg med Unitarerna (trossamfund, som förkastade treenighetsläran). Båda beundrade mycket de stora Amerikanska filosoferna och författarna Parker och Emerson. När jag vill kan jag sluta ögonen och se framför mig de båda ärevärdiga patriarkerna och lyssna till deras samtal om en bättre och skönare värld, om uppståndelse och evigt liv".

Dessa samtal om livets stora och underliga gåtor gav Karl Gustav såsom ung och vetgirig yngling mycket inspiration, speciellt för kommande arbeten inom godtemplarorden och politiken. Både Westenius och Åkerberg var föregångare för arbetarklassens socialism. Åkerberg var en av de första, som anslöt sig till det socialdemokratiska partiet

I den nya stockholmsmiljön fann Karl Gustav det tillbörligt att anpassa sig efter dess seder och bruk. Westenius älskade ungdomen och sökte gärna deras sällskap, **men** som barn av en tidigare generation var han inte lika nyfiken på moderniteter. Han var en boren pedagog och han gav sina lärdomar och tillrättavisningar lika godmodigt och **med** samma varma själ. Ett exempel från hösten 1896. Vid ett sammanträffande **under veckan** säger Westenius: "På söndag ska jag visa dig Bergianska trädgården, denna underbara skapelse, med dess sällsynta träd, växter och blommor, som inte ens 10% av stockholmarna har en aning om att den finns till". Vi möttes på bestämd tid söndag morgon

Dagen till ära hade jag sökt göra mig så presentabel som möjligt och bl. a- **skaffat** mig ett par nya handskar och en promenadkäpp. När vi hälsat på varandra tyckte jag **att** Westenius betraktade mig en smula ironiskt. Så började promenaden. Var vi **gick fram** fäste Westenius min uppmärksamhet på någon märkligare byggnad, någon kyrka eller kyrkogård, där skalder och historiskt ryktbara män sovo sin sista sömn. Efter ett **avbrott** i samtalet säger Westenius: "Jag går och funderar på om min unge vän, som är i tjugoo-årsåldern, med sund kropp och friska ben, kan vara i behov av en käpp att stödja sig på? Jag behöver vid mina sjuttio år ingen stötestav. Det förvånar mig också att min unge bror, en sådan här vacker dag kan vara så frusen om fingrarna, att han behöver handskar att värma dem med. Trots min ålder använder jag inte handskar ens om vintern. Känner jag mig frusen gnuggar jag fingrarna ett tag och så är jag snart varm igen. Jag tror att det är en förening av högfärd och dumbet, som gör att så många ungdomar skaffar sig sådana där onödiga persedlar som handskar och promenadkäppar". Karl Gustav kände blygselns rodnad färga sina kinder, drog av handsken, räckte Westenius handen och sade: "Tack farbror"! Han tryckte min hand och förde samtalet in på andra ämnen. Ja, så där

fostrade Westenius sina skyddslingar. Inget onödigt tjat! Men han sade sin mening, vänligt och bestämt.

Den 19/8 1899 flyttade Karl Gustav till Örebro och övertog där tillsammans med stationsinspektören Hugo Sandberg bokförlaget Fosterlandsvännen. Förlaget drevs först under firmanamnet Nykterhetsförlaget - Blomgren och Sandberg. Efter någon tid ändrades namnet till *Karl G. Blomgrens Förlag*. Utöver alster ur förläggarens egen fatatur utgavs bl a poem och prosastycken av Daniel Fallström och jämtlandsskalden Anders Kilians första diktsamling *Hammarslag och harpolek*, som senare följdes av ny, utökad upplaga.

Av utfärdat pass att döma avsåg Blomgren att göra en resa till Finland och Ryssland under senare delen av år 1902. Kort därefter ombildades företaget åter och antog då namnet *Svenska Andelsförlaget*, där Blomgren fortfarande var delägare. Samtidigt fortsatte de riksomfattande föredragsturneerna. Under tiden 28/12 - 31/3 1902-03 höll han t ex 67 föredrag med c:a 7800 åhörare och med 150 nya ordensmedlemmar.

(Se bilaga 2.)

I januari 1904 flyttade Blomgren tillbaka till fädernegården i Karö, och skaffade sig en liten hemmansdel norr om fädernegården, varifrån han fortsatte sin verksamhet som resetalare. Äldste brodern Mathias hade tagit över hemgården. Vid en turné besöktes Norrlandslänen och bl a logen 337 Aspås, ett par mil norr om Östersund, där han lärde känna logetemplaren Greta Persson. Det var vid den tiden mycket ovanligt att en kvinna anförtröddes ett sådant uppdrag, men så var inte heller Greta vilken kvinna som helst. Bekantskapen utvecklade sig till en varm förälskelse.

Greta kom från ett relativt burget hem. Sonsonen Gunnar har berättat att hennes släkt via norska fogdar går tillbaka till den under 250 år av norska småkungar dominerade Isle of Man. Som brukligt i dessa kretsar på den tiden var släkterna ingifta i de flesta europeiska kungahusen och kan följas ner till 300-talet efter Kristus.

Som en verklig kuriositet kan nämnas att det av Gunnars anteckningar framgår, att bland hans farmors mycket avlägsna släktingar även funnits en landsdomare Nils Skunck, som levde under åren 1614 - 1676. Denne köpte år 1664 för 2450 Rd från riksskattmästaren Sten Bielke ön Länso i Börstil socken med underlydande Värblingsö, Raggarön och även Tvärnö, där Greta och Karl Gustav med barn skulle tillbringa ett 10-tal år av sin levnad.

Nils Skuncks son Carl Skunck och hans hustru Ebba Chrisitna de la Chapelle sålde Länso år 1687 till majoren Harald Appelbom. Ryttmästare Carl Skunck bidrog till byggandet av Östhammars kyrka år 1675 och han skänkte också ljuskrona, kanna och kalk till kyrkan. Där hänger än idag skunckekronan som den andra ljuskronan från koret räknat.

Det var troligen Carl Skuncks hustru som sålde Länso, eftersom han själv blivit tvungen att rymma ur riket efter det han med värja bragt ryttaren Anders Jöransson Hagell om livet. Visserligen fick han fri lejd för att senare infinna sig till rättegången, men blev av Svea hovrätt "dömd ifrån livet" 14/9 1681. Kungen gav honom dock fri lejd till "Sveriges Rijkens grenser" varefter han bosatte sig i Hamburg. Hans hustru, som år 1682 förliktes med ryttarens arvingar, inlämnade nådeansökan 1683. Denna avslogs sanno likt, eftersom Ebba Chrisitna år 1690 gifte om sig med översten och kommandanten på Bohus fästning, Christoffer Adolf Grubbe.

Den 1. maj 1906 ringde bröllopsklockorna i Aspås kyrka för Karl Gustav och Greta. Den från Örebrotiden gode vännen, prosten Gustav Björklund från Järvsö, yttrade i sitt tal till brudparet bl. a.: *Hågkomsten av vigseltimman borde i ett lyckligt äktenskap lysa som en stjärna t. o. m i ålderdomens höst.* Det var ord, som skulle präglade hela deras levnad. Därom vittnar både Karl Gustavs efterlämnade handlingar och barnens och barnbarnens samstämmiga utsagor. *Har aldrig senare sett ett mer fridfullt, harmoniskt och gemytligt par med ömsesidig repekt för varandra* är ett av barnbarnens omdömen. Ändå måste Greta ha fått kämpa hårt på det karga Karöhemmanet, särskilt under de tider då Karl Gustav var ute på talarturnéer.

Karta över Karö å följande sida 15

" " Masungsskogen sidan 31.

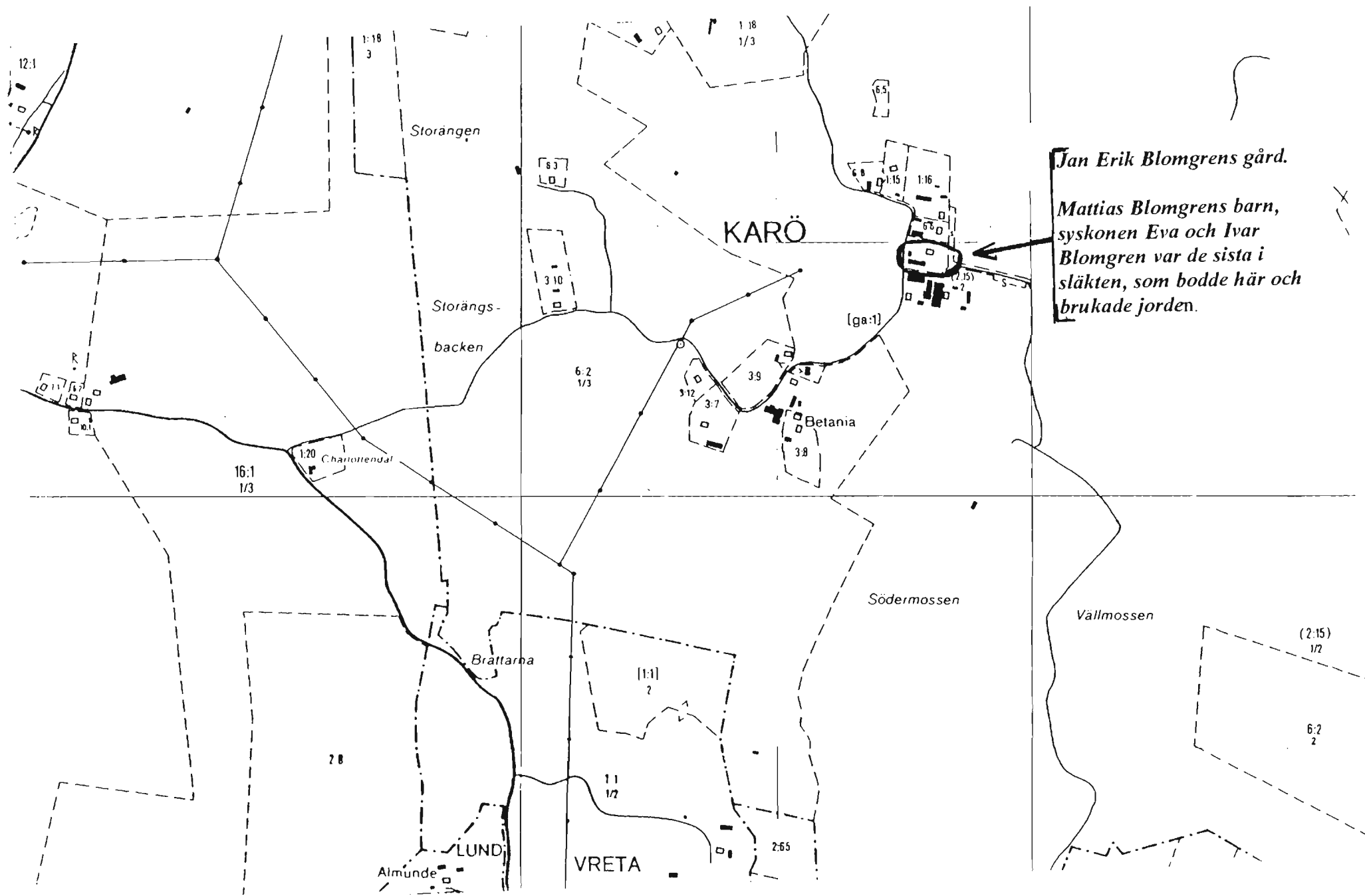
Året därpå föddes deras dotter Iréne. De fann snart att hemmanet i Karö var för litet att försörja sig på och det hade också dåliga kommunikationer med yttervärlden. Detta var till stort förfång för Karl Gustav, som nu blivit ännu mer anlitad som talare.

Tidigare hade valöbor flyttat till Tvärnö och de flesta hade stannat där. Fisket och sjöfarten hade givit välbehövliga biinkomster och man hade funnit sig väl tillrätta. Då ett av hemmanen i Väster Tvärnö by, betecknat Ab, blev till salu inköptes detta med svärföräldrarnas hjälp år 1908.

Flyttfärden finns refererad i Valö-Forsmarks hembygdstidskrift år 1970, där forbonden Efraim Eriksson i Karö berättar:

En trevligare flyttningsfora (än föregående år till Värblingsö, som kunde ha slutat i katastrof) var jag med om året efteråt. Då flyttade Gustav Blomgren från Karö till Tvärnö, öster om Östhammar. På resan var det ett härligt väder och fint före. Blomgrens ko fraktades i en "kolryss" och när vi kom till Simundö inträffade ett missöde. Kolryssen välte och kon hamnade i snön med benen i vädret! Men man var många till hjälp och ekipaget var snart på rätt köl igen.

Vid Östhammar gjordes rast och några i sällskapet gjorde sig ärende till systembolaget för att stärka färdkosten. Redan då vi åkte ut på isen från Östhammar var det en av förbönderna, som höjde litern i luften och sjöng. Då man kom fram till Tvärnö fick man höra att det bråkades i en gård intill vägen. Det var ett sällskap som kört in på gården och var otidiga mot gårdens kvinnor. Det fanns inga karlar hemma på gården. "Bonden med litern" som styrkt sig under vägen, och som kände sig ännu mera styrkt av att ha bra kamrater, rusade in på gården, grep en av dem vid halsen. Denne måste retirera och sällskapet lämnade skyndsamt gården. Förbönderna inkvarterades i Blomgrens blivande gård, i undantagsstugan,, där en äldre man och hans dotter bodde.

På kvällen var man ute och bekantade sig i byn. Där fanns gott om ungdomar. Ett försök att ordna dans på kvällen strandade dock på att det inte fanns någon spelman. Dagen efter körde man så hem på förmiddagen. (Slut på referat).

Så kunde en landsvägstransport te sig för 60 år sedan. Skulle transporten ha skett sommartid hade det varit ännu besvärligare. Då hade man antingen fått lasta över till båt i Östhammar eller låtit fororna vada över det smala sundet vid Tuskö täppa och därefter ha delats upp på flera mindre foror på den urusla tre kilometer långa vägen till Västerbyn. Hade det till äventyrs varit högvatten hade inte denna möjlighet stått till buds. På den tiden saknade ön broförbindelse.

Vadstället vid Tuskö täppa.

Hemmanet omfattade bl. a. några mindre avlägsna utjordar, som de nya ägarna redan från början såg det lönsamt att avyttra och 1909 sålde de jordlotten Nyrudan till Karl Gustav Bauman och en annan del av hemmanet till P. J. Persson.

Samma år föddes sonen Karl Arne. Karl Gustavs engagemang som resetalare vaxte samtidigt och säkert också hans intresse därför. Familjen insåg snart att det inte fanns möjligheter för Greta att med två småbarn i ålder under tre år ensam sköta hemmanet under Karl Gustavs bortavaro. De avstyckade därför från stamfastigheten en jordlott om nära fem hektar nere vid sjön, byggde bostad och erforderliga uthus och bosatte sig där. Tvärnhemmanet ägdes formellt av sterbhuset efter Gretas far och följande affärer gjordes i sterbhusets namn.

År 1910 såldes del av hemmanet inklusive en del byggnader till grannen Mats Åström och till grannen Viktor Jansson såldes skiftet Långmyran. Samma år köpte Gimo Bruks AB genom Frank Lyon från sterbhuset en del av det tidigare hemmanet bestående av ett större skogsparti norr om gården. Också det s. k. Öbergs boställe med andel i Westerlunds myren och Nordan På Myran vid Hästhagen avyttrades. Ett ägobyte skedde samtidigt mellan Åströms och Janssons ägor för att dessa skulle bli mera lättillgängliga för ägarna.

Följande år sålde Åström den ursprungliga hustomten till sjömannen Carl Lindqvist från Raggarön och hans hustru Anna. Annas far hette Bäckman. Han var långlots på Örskär

och bodde på gamla dar på hemmanet. Bäckman var en gemytlig "gammal gubbe", som alltid gick omkring med pipan i mungipan. Modern förde en mera anonym tillvaro. Hennes avsked till jordelivet blev emellertid, efter vad som berättats, nog så dramatiskt, då man efter livligt sökande fann henne död på dasset.

Familjen Blomgren på sitt nya Tvärnöhemman.

Familjen Blomgren hade en lycklig tillvaro på sitt nya , vackert belägna hem nere vid fjärden. Greta berättade ofta för sina barn om hur lugnt och stillsamt det var när hon rodde ut både morgon och kväll till något litet skär för att mjölka korna. Hon var tidigt intresserad av vegetarisk kost och hade ett mycket stort trädgårdsland, vilket var ovanligt på den tiden, och inte gick det heller att försumma det tillskott fisket kunde ge. Att hon dessutom orkade aktivt delta i ordensarbetet i logen i Östhammar är en gata. Det berättas att hon svarade för barn- och ungdomsverksamheten inom logen och det var inte ofta hon hade förhinder. Då bör också beaktas att roddbåten var det enda fortskaffningsmedlet och att det krävdes många tunga årtag för den 10 kilometer långa färden i vardera riktningen med de två barnen Irene och Arne i förstäven.

Logen Drottning Kristina firade 30-årsjubileum den 16 maj 1912 med högtidstal av Karl Gustav Blomgren och i mitten av augusti samma år gjorde logens medlemmar en utfärd till familjen Blomgren på Tvärnö.

Den 23 oktober 1915 höll Blomgren ett längre anförande i förbudsfrågan. Han redogjorde för rusdrycksförhållandena i Ryssland och de förbättringar som kommit därav. Han nämnde att det nyligen ingivits en begäran om att två personer skulle sändas till Ryssland för att studera förbudet och dess verkningar. Sista året familjen Blomgren bodde kvar på Tvärnö hade Greta avlagt sig uppdraget som ungdomsledare. Det beslutades att låta frågan vara vilande någon tid med förhoppning om att Greta senare skulle vara villig att åter åtaga sig arbetet.

Ett stort jordgubbsland räddade situationen när maken en gång bjudit in styrelsen m. fl. från ett storlogemöte i Uppsala. Greta ovetande kom massor av folk i flera båtar till hemmet på Tvärnö. Hon fick snabbt kommendera ut barnen Arne och Irene att plocka jordgubbar så de åtminstone kunde bjuda på jordgubbar och mjölk. Hur hon sedan lyckades ordna mat och inkvartering är en gåta. Maken var inte så mycket för det praktiska, men han tyckte om att ha mycket folk omkring sig och var mycket gästfri. Greta låg mera för det jordnära, som inte alltid var så lätt när man ser i hennes bevarade kassajournaler, säger barnbarnet Gunnar, som i allra högsta grad bidragit till här återgivna minnesanteckningar.

Greta och Karl Gustavs hem med uthusen i bakgrunden.

Det var mycket folk, som gästade familjen Blomgren på Tvärnö. Ett av de mera celebra besöken var Ärkebiskop Nathan Söderblom, som företog en på ön mycket uppmärksam visitation av Tvärnö skola. Dels företogs en ganska omfattande inspektion av lokaliteterna och även förhör om elevernas kunskaper i matematik och andra ämnen. Efter förrättningen samlades Ärkebiskopen och hans följe för förplägnad hos familjen Blomgren. Ändå hade Karl Gustav under tvärnötiden börjat anamma en slogan till kroppsarbetets ära :

*En arbetare är mera värd på sina fötter
än en herde på sina knän.*

På Tvärnö hade Karl Gustav ett mycket stort bibliotek. Olika källor anger från 2000 till över 10.000 band. Han läste för jämnan och Greta berättade, att när de t. ex. tog en paus i slätterarbetet drog han fram någon bok ur fickan och läste medan alla andra vilade. När de flyttade från Tvärnö gav han bort en massa böcker till dem som ville ha och sedan

brände han en stor hög, eftersom böcker var så tunga att flytta. På frågan om han inte ångrat detta svarade han: På sätt och vis, men jag kunde dem utantill.

Även inom politiken hade Karl Gustav lätt att vinna anhängare till sina idéer. Detta innebar att konkurrerande partier ofta kände sig hotade och tillgrep desperata åtgärder för att smutskasta en framgångsrik antagonist. I ett av sina valtal hade Karl Gustav yttrat "att jordbrukarens yrke var ett av de säkraste och stabilaste och att det lönade den intelligenta omtanken lika väl som något annat yrke". Redan som studerande i Stockholm och bokförläggare i Örebro kände Karl Gustav suget till jorden, och flytten till Tvärnö och Skogsborg kändes därför som en befrielse. Även Gretas trädgårdsland gav en efterlängtd kontakt med jorden och dess livgivande gåvor.

Det stora intresset för odlarmödan framgår av Karl Gustavs betydande insatser vid bildandet av Sveriges Odlarförbund. Det skulle bli en intresseorganisation, inte bara för bönder och småbrukare utan också för trädgårdsodlare, lärare och andra mer eller mindre fast knutna till jordbruksnäringen. Förbundet bildades den 20 september 1913 under Karl Gustav Blomgrens ordförandeskap. I styrelsen invaldes bl. a. Carl Larsson i By. Odlarförbundet utgav två gånger i månaden sin tidning ODLAREN till ett pris av kronor 1:20 per år.

På Tvärnö hade Karl Gustav under ett par somrar studenter som hjälp vid skördearbetet. Det gav stoff till en insändare, i vilken det hette: "Herr Blomgren har på Tvärnö ett hemman om 30 tunnland inrösningsjord och 150 tunnland skog och hagmark. Det skötes nu med tillhjälp av två studenter; en tredje kommer ytterligare till hjälp och skall stanna hos B. ett år. All denna arbetskraft erhålles gratis mot fritt vivre. Jorden är god och frost inträffar där aldrig. Blomgren är gift och har ett barn. Från denna synpunkt sett kan man ej undra på att B. säger att jordbruket är bra och att han har det som en kung. Men om B. får som andra betala sina tjänare ordentligt, samt familjen ökar till halva dusinet, så får han nog en annan syn på saken. "Patron" synes B. f. n. vara och det unnar jag honom gärna, men kom inte fram med några oförnuftiga resonemang angående jordbrukets bärkraft i våra dagar. Edra begrepp om jordbruket äro enligt mitt förmenande vilseledande och bör ni skaffa Eder bättre kunskaper på detta område, ävensom på andra, innan ni uppträder offentligt.

J. Eriksson

Det visade sig vara studerande från Uppsala, Västerås och Köpenhamn som gästade Blomgrens under ett par sommarmånader och som efteråt flera gånger uttalade sin belåtenhet med Tvärnövistelsen och som blev långvariga vänner till familjen.

Det är också intressant att jämföra hur avstånden krymt under de senaste 80 åren. Järnvägstrafiken, flyget, bilismen och inte minst televisionen har öppnat stora vida världen för oss. Det var få inlandsbor förunnat att uppleva "Kalle Schewens roslagsvår" när seklet var ungt. En av dem som hade haft förmånen var folkskolläraren, redaktören för tidningarna Skåningen och Reformatorn, riksdagsmannen mm, L. Gust. Broomé, den s. k. *Storhertigen av Skåne*. Han skrev i en tidskrift under pseudonymen *Värner Blåklint* en för våra ögon kanske i överkant lyrisk artikel om sina upplevelser

I Kanaans land.

Citat:

Tvärnö den 29 juni 1918.

I föl vid denna tiden mötte jag på Drottninggatan i Stockholm farbror Tufvesson från Hälsingborg, som såg så mer än vanligt skinande, upprymd, glad och belåten ut. Förmodande, att han kom från någon finare frukost, eller hade lyckats avsluta någon särdeles givande affär, sade jag, sedan vi ömsesidigt gjort oss underrättade om varandras hälsotillstånd och konstaterat, att det var vackert väder: Var kommer farbror ifrån? om jag får vara så näsvis och fråga. - Jo, gosse lilla, jag kommer ifrån Kanaans land, där jag tillbringat några av de härligaste dagarna i mitt liv. - Jaså, kommer farbror nu direkt från Palestina? - Palestina! Är du tokig, pojke? Där slåss ju engelsmän och turkar, vanhelga de heliga orterna och dränka varandra i Döda havet och Jordanien. Nej, bättre opp! Det Kanaans land, som jag besökt, ligger i Ålands hav och är en broderskapets och fridens lustgård, t. o. m. mera idyllisk än Kabbarps lustgård och med lika idealisk befolkning. Där kan man t. o. m. i detta ransoneringens och livsmedelsbristens tidevarv få sitt hjärta uppfyllt med mat och glädje. Och om du vill se i verkligheten ett mönstersamhälle, där ingen är rik och ingen fattig, där ingen behöver regla sin dörr av fruktan för tjuvar, där ingen riskerar, att grannens pojkar plocka ned hans äpplen, innan de hunnit mogna, och där alla hjälpa varandra, när så behövs - villigt och glatt utan tanke på kontant erkänsla eller någon annan ersättning, då skall du göra en färd dit ut ju förr ju hellre. Den färden kommer du aldrig att ångra. Du kan för resten ha god nytta därav, när du fantiserar över huru det nya samhälle, som du ämnar uppbygga, skall se ut. Det skadar inte att ha någon verklighet till grund; då man bygger sina luftslott. Då bygger man ej på lösan sand. Jag har för resten en vänlig hälsning till dig från farbror Blomgren och han väna fruga, att även du är välkommen dit ut för att fröjda ditt hjärta med mycken mat och god mat och därjämte med mycket annat, som kan vara fröjdefullt för en yngling - och för en åldring med för resten. Så att jag råder dig att sätta alla världsliga sysslor å sido och ge dig av till det förlovade landet. Och vill du taga din kusin med dig och förlova dig därute, så tror jag inte det möter något hinder heller. Åtminstone inte från Tvärnöbornas sida. - Ja, tack för hälsningen, svarade jag. Det tål att fundera på saken.

Nu har jag gått ett helt år och funderat. När jag såg, att farbror Blomgren hade blivit D. T. (Distriktstemplare) i Upplands distrikt, vartill hör både Attundaland och Tiundaland, skrev jag och gratulerade honom till upphöjelsen och uttalade förhoppningen att han skulle bli en ny Torgny lagman. Följden blev, att han skriftligen förnyade sin inbjudan. Jag tackade och frågade: "Må jag taga min kusin med mig?" Per omgående kom svaret i Karl XV:s stil: "Tag så många kusiner med dig som du vill!".

Si, de ä' de märkliga med detta småbrukarpar, att gästfriheten är så gott som obegränsad i deras hus. Ju oftare de få besök och ju fler som komma och ju längre de stanna, desto mera belåtna känna sig värd och värdinna. Och den enda fara, som föreligger att komma i konflikt med dem, är att tala om att man i en snar framtid ämnar lämna dem. Den ene kommer och den andre far (i båt förstås), och det är en ständig påminnelse om den Paulinska regeln, att en biskop skall vara gästgivare. Den, som hört farbror Blomgren på talarestolen, och vilken av Sveriges 160.000 godtemplare har inte det, kan inte gärna inbilla sig annat än att mannen är biskop. När därtill kommer, att han är D. T. inom ärkestiftet, så ligger frestelsen nära till hands att kalla honom ärkebiskop. Därav följer tydligtvis, att hans hem ska vara ett riktigt ärke-gästgiveri. Så är det också. Det har såväl jag som min kusin (jag tog inte mer än en med mig) rikligen fått erfara under de dagar vi njutit här ute av sommarens härlighet och den skönaste skärgårdsnatur ett mänskligt öga

kan skåda. Vad vi för övrigt njutit av det skall jag inte tala om, ty jag antar, att farbror Blomgrens lagerkällare inte är alldeles outtömlig, hur rymlig den än ser ut att vara.

Jag passar på och skriver detta medan värden är ute med en större agronom och tittar på nyodling. Under tiden regerar jag ensam i hans studerkammare, där han har ett bibliotek på lågt uppskattat - 2000 band. Det är nog inte många småbrukare, som ha fler. Och det är inte 25-öresromaner eller Nick-Carterlitteratur man finner i detta bibliotek utan framförallt våra förnämsta svenska skaldeverk, vetenskapliga arbeten i skilda ämnen, filosofiska och socialpolitiska arbeten, praktiska uppslagsböcker m. m. Och detta allt står ej blott som prydnad på hyllan utan är väl genomtröskat alltsamman - ett och annat flera gånger. Säger farbror. Och den, som språkat med honom något mera ingående, betvivlar inte detta.

Den enda avigsidan med D.T.'s studerkammare är den förtjusande utsikten över skärgården. Så snart man lyfter blicken från papperet, fångas den genast av skogklädda öar, holmar och skär. Och så glömmar man bort arbetet! Ett vitt segel glider då och då fram över den lätt krusade vattenytan. Men intet ljud stör lugnet och tystnaden i denna idealiska vrå av världen ty till störande ljud räknar jag icke en och annan konsert av skogens sångare. Här kan man sitta timma efter timma och försjunka i ljuvliga drömmar och glömma både det förtrampade Belgien och det söndersplitrade Ryssland samt invagga sig i den tron, att hela världen är befolkad uteslutande av sådana hyggliga, gemytliga, fridfulla och hjälpsamma människor som dessa öbor, vilka sälja fisk för 50 öre per kg. - och även i övrigt synas leva i lycklig okunnighet om det riksfördärliga gulascheriet, som håller på att förvandla en stor del av den övriga mänskligheten till själviska och snikna penningjudar.

Här bo ett 30-tal självägande bönder. De producera själva snart sagt allt vad de behöva till livets uppehälle och nödtorft. Brödsäd och potatis få de på åkern, trädgårdsprodukter odla de utanför stugan, ladugården ger dem mjölk, smör, ost och kött, svingården fläsk, fårstallet ull till kläder m. m., hönshuset ägg, ved och gagnvirke har var och en i sin skogsslott, ål, gädda, abborre, braxen m. m. fiskar man själv. Kvinnorna väva till kläder åt hela familjen, gardiner, draperier, lakan, mattor och mycket annat. Och så lever man så gott som oberoende av den övriga mänskligheten. Någon krog finnes inte på ön, någon biograf inte heller. Men en skola har man för barnen. Det är den enda offentliga institutionen.

Några luffare ser man aldrig till på ön. Ingen vill ro dem dit, och simma så långt kunna de inte. Som inga fattiga finnas på ön, blir det således heller intet tiggeri, och den lyckliga öbefolkningen är befriad från många av de bekymmer och plågor, som hemsöka varje samhälle på fastlandet. Varken telegraf eller telefon finnes på ön. Ingen poststation heller. Posten hämtas från fastlandet två gånger i veckan. Finnes det i våra 31 furstendömen någon annan regent, som har det så idylliskt, att man inte kan komma åt honom mer än 2 gånger i veckan med klagoskrifter och aldrig nå fram till honom genom telegraf eller telefon? Jag betvivlar det. Det är möjligen inte så idealiskt med hänsyn till administrationen, men med avseende på D.T.'s eget nervsystem är det nog som det bör vara.

För att nu inte invasionen till Kanaans land skall bli allt för stor och idyllen därigenom förstörd, talar jag inte om vilken väg man skall fara. Så mycket kan jag dock nämna, att på ditvägen passerade vi Grisslehamn, där den humoristiske smålänningen Albert Engström har sitt mycket omskrutna hembränneri. Och på hemvägen ämna vi passera Österby bruk, där den humoristiske skomakaren Hägglund har sin verkstad. Hans humor är kanske inte fullt så riksbekant och världsberömd som Engströms. Men så är den i stället så mycket sundare.

Nu ser jag farbror D.T. och den andre agronomen komma från nyodlingen. Och därför slår jag igen språklådan. Hoppas snart få lyfta ett slag på locken igen.

Värner Blåklint.

Skogsborg.

Efter drygt 10 års vistelse på Tvärnö flyttade familjen 4. oktober år 1919 till fastlandet och det lilla hemmanet Skogsborg, 3 km nordväst om Östhammar, där de också drev

Skogsborg

ett jordbruk med ett par kor, ungdjur och senare även en häst. Där hade Greta ett ännu större grönsaksland än på Tvärnö. Orsaken till flytten var bland annat dåliga kommunikationer, som förorsakade sena kallelser och inbjudningar till sammanträden och föreläsningar. Också det förhållandet att Karl Gustav vid ett tillfälle gick genom isen vid den mellan byborna växelvisa posthämtningen ett par gånger per vecka från Elfsnäs på andra sidan Raggaröfjärden bidrog. Det var vintertid en milslång vandring fram och tillbaka och den var givetvis betydligt svårare för honom än för grannarna, som kände till skärgårdsisarnas och väderlekens nyckfullhet. De hade också viss svårighet att dölja en ringa skadeglädje. Men därom nämnde han inget förrän barnen blivit äldre. Det var till att börja med mycket arbetsamt. Gräset på de små åkerlapparna slogs med lie och bars, när det torkat, hem på stänger. Men ändå kunde det understundom bjudas på små överraskningar, t ex när vännen Anjou en dag gästade dem och blev bjuden på ekorkött. Jägarhornet kom för övrigt rätt ofta till användning men för det mesta som en signal till Karl Gustav att gäster väntade hemma på gården.

Skördearbetet var slitsamt på den tiden.

Under tvärnötiden hade Gretas mor flyttat dit. Hon hade fått något fel i ena benet och kunde inte delta i alla arbeten. Hon blev med tiden sämre. Andra sjukdomar tillstötte och hon blev för det mesta sängliggande. Under de senaste levnadsåren blev hon dessutom blind. Hon lämnade jordelivet sedan familjen flyttat till Skogsborg.

Greta fick år 1920 diplom för 25-årigt medlemskap och hon bidrog vid december-sammankomsten med berättelser från Jämtland.

Med anledning av sin 50-årsdag bjöd Karl Gustav i augusti 1925 logemedlemmarna på kaffe och bidrog också med sång och med att berätta godtemplarminnen från sina många resor i landet. Året därpå anordnades en lekledarkurs i Östhammar, där deltagarna kunde äta på Stadshotellet till det facila priset av kr 1:50. (Se bilaga 3)

År 1927 flyttade familjen till Östhammar och slapp det tidskrävande och tunga arbetet med jord, skog och boskap. I motsvarande grad ökade kontakten med grannar och andra vänner. Där köpte familjen Blomgren ett tvåvåningsdhus på Södra Tullportsgatan 10 B. De hyrde ut bottenvåningen och bodde själva i den övre. Även här hade Greta sin trädgård att sköta och vävningen sysselsatte henne för det mesta. En gång fick hon t o m ett stipendium till en veckokurs i Göteborg. Under tiden på fastlandet hade Greta lärt sig att cykla och därmed vidgades vyerna i högsta grad.

Fastigheten Södra Tullportsgatan 10 B, Östhammar

Krutudden

Logen Drottning Kristina hyrde under 1920-talet ön Krutudden och iordningställde där en festplats för dans och annan förmöjelse. Färjan Max svarade för landförbindelsen till dess föreningen byggde en bro över sundet. Ordningen var mönstergill och festplatsen var populär bland ungdomen; allt för populär enligt vissa personers åsikt. När det var tid att förnya kontraktet kom politiska värderingar med i spelet och en mycket irriterande ordväxling förekom. K G Blomgren, Carl Larsson m fl var mycket starkt engagerade för ett förnyat kontrakt, men den politiska majoriteten ville tyvärr annorlunda. Med 5000

kronor som ersättning för byggnader, inventarier och nedlagt arbete, samt av Herman Hermansson testamenterade pengar skapades istället Gammelhus med eldsjelen Rudolf Andersson som drivande kraft.

Ordenslokalen Storbrunn hade byggts år 1935, samma år som Dagny Lemberg intogs som ny medlem i logen. Hon har under hela tiden nedlagt ett omfattande arbete och beklätt de flesta förtroendeposterna inom logen. Under de senaste åren har hon arbetat med att göra en sammanställning över logens historia och hittills åstadkommit ett fullständigt manuskript på över 360 A-4-sidor med utdrag ur protokoll och annat källmaterial.

Karl Gustavs och Gretas hem under 1950-talet

I slutet av 1950-talet flyttade familjen Blomgren till Engelbrektsgatan 14, som de på grund av vacklande hälsa år 1961 sålde till Oskar och Lydia Mattsson, vänner från Tvärnötiden. Båda makarna hade tilltagande synproblem och svårt att klara sig själva, varför de bereddes tillsyn och vård på stadens ålderdomshem Solgården, där Greta avled den 30 oktober 1964 efter ett omväxlande och innehållsrikt liv och med en stor skara sörjande vänner. Sonen Arne framförde vid begravningsakten de anhörigas tack till den bortgångna. Logen Drottning Kristina paraderade vid begravningsakten med sin fana och stadskamreren Sigurd Johansson framförde en sista hälsning från logen

Karl Gustav var verksam och fortfarande livligt engagerad långt efter den ordinarie pensioneringen. Det gällde främst Östhammarslogen och dess strävanden att få behålla festplatsen Krutudden. Även i hembygdsrörelsen och vid skapandet av hembygdsgården Gammelhus var han en ivrig medarbetare. 1962 utnämndes han till hedersledamot i Upplands Distriktsloge, en hedersbetygelse han behöll intill sin död.

(Se bilaga 4.)

KARL GUSTAV BLOMGRENS POLITISKA ENGAGEMANG.

Rådande sociala och ekonomiska förhållanden under Karl Gustavs barn- och ungdomsår gjorde honom tidigt politiskt intresserad och även engagerad i samhällsdebatten. Han kämpade tidigt för kvinnlig rösträtt, ömmade för ogifta mödrars ställning i samhället, krävde strängare lagar för ogifta barnafäders underhållsplikt. Nykterhets- och sedlighetsfrågor låg honom varmt om hjärtat, men han deltog också som fredsvän livligt i nedrustningsfrågan. Egnahemsrörelsen engagerade honom djupt. Frågan om öppna omröstningar var en annan hjärtefråga han kämpade för. Under perioden 1909 - 1911 var Karl Gustav Frisinnade landsföreningens mest anlitade talare och han företog flera agitationsresor till bl a Skåne, Halland, Öster- och Västergötland, Bohuslän, Uppland, Väster- och Norrbotten.

Efter flytten till Tvärnö ökade hans engagemang ytterligare såsom drivande person inom Frisinnade landsförbundets verkställande utskott vid uppbyggandet av organisationen.

Efter det familjen Blomgren flyttat till Skogsborg i Börstil socken invaldes han i kommunstyrelsen där under åren 1922 - 1928.

Sedan de liberala och frisinnade partierna sammanslagits under partinamnet Folkpartiet valdes Karl Gustav till dess representant i Östhammars stadsfullmäktige under 1 års tid, därav 6 som vice ordförande och han fungerade också vid flera tillfällen som dess ordförande. Under 1930-talet invaldes han i bl a nykterhetsnämnden, skolstyrelsen, Upplands folkhögskolekursförening och Upplands kulturnämnd.

År 1937 föreslogs Karl Gustav till ny ordförande för stadsfullmäktige, vilket han emellertid avböjde på grund av försvagad syn. I brist på annan kandidat lyckades fullmäktige övertala Karl Gustav att acceptera ordförendskapet till årets slut, **men** till februarisammanträdet påföljande år hade fortfarande ingen velat ställa sig till förfogande. Karl Larsson föreslogs, men han avsåg sig absolut uppdraget. Då han trots **detta blev** enhälligt vald förklarade han att han endast under tvång och polishjälp skulle **infinna sig** till sammanträde.

På grund av ytterligare försämrad syn avböjde Karl Gustav också återval till stadsfullmäktige år 1942. Folkpartiets förnämsta utmärkelse, som utdelats i ett mycket begränsat antal exemplar, Karl Staaffsplaketten i guld, överlämnades 1958 av Östhammarsavdelningen.
(Se bilaga 5)

Vid Godtemplarordens 51 internationella möte 1947 i Blasieholmskyrkan i Stockholm överlämnade dåvarande statsministern Tage Erlander medaljen för medborgerlig förtjänst i femte storleken till den då 72-årige Blomgren.

Trots med tiden alltmer tilltagande synsvårigheter deltog Karl Gustav fortfarande i sin ideella verksamhet. År 1947 höll han sålunda föredrag i Askersund och 1949 vid IOGT:s Östhammarskurs för funktionärer. 1954 besökte han distriktslogen i Uppsala och i logen Drottning Klristina medverkade han med föredrag och kåserier vid flera tillfällen, beledsagad av någon god vän. År 1945 representerade han Östhammar kommun vid uppvaktningen av Landshövdingen Hilding Kjellman.

Karl Gustav utgjorde också ett värdefullt stöd vid Tore Schrams uppbyggnad av det förnämliga hembygds-museet i Östhammar. Efter Tores död övertogs ledarskapet av dottern Ingrid Schram, som på ett mycket förtjänstfullt sätt ytterligare utvecklat verksamheten. Denna Ingrid Schram var en mycket nära god vän till familjen Blomgren och har flera gånger understrukt den äkta, fina och rakryggade vänskapen, som Greta och Karl Gustav visade. Hon vitsordar också deras enastående berättarförmåga samt Karl Gustavs sprudlande humor och vältalighet.

Karl Gustav lämnade jordelivet den 5 juli 1966.

I sitt eftermäle i Östhammars tidning den 7 juli avslutar rektor Evert Mattsson sitt och IOGT:s tack till den bortgångne med orden:

"Karl Gustav Blomgren var en sällsynt fullödig människa, med en optimistisk livssyn och en stark tilltro till de goda makernas inneboende kraft och styrka. Sällan kan man träffa en människa, som så har förenat lära och liv som herr Blomgren gjorde. De ideal han hyllade och den lära han förkunnade levde han också efter. Detta skänkte honom stor aktning och beundran i alla läger. Den gamle stridsmannen är nu borta. Den hela landet omfattande stora vänkretsen känner tacksamhet för allt han gjort och önskar honom vila i frid".

Evert Mattsson

Närmast sörjande är dottern Iréne, gift med bankkamrer Ingvar Lövgren, Östhammar, och sonen Arne, rektor i Harads, jämte sonhustru och barnbarn. Jordfästningen ägde rum i Östhammars kyrka lördagen den 9 juli.

*

Vid IOGT:s Storlogemöte i juli 1967 höll förre Vice Ordenstemplaren Hilding Johansson parentation över Karl Gustav Blomgren med orden:

"Några av de borgångnas bilder har särskilt etsat sig fast hos mig.

K G Blomgren i Östhammar var en stor entusiast och outtröttlig arbetare. Redan i mycket unga år - han var född 1875 - började han som nykterhetstalare. Han fortsatte årtionde efter årtionde och genomkorsade vårt land, talade på plats efter plats och samlade stora åhörarskaror. Med sin agitatoriska kraft men även genom sin personlighet grep han människorna. I Upplands distriktsloge verkade han under en lång följd av år som distriktstemplare".

*

Efter Karl Gustavs bortgång beslutade logen Drottning Kristina att hedra sin f. d. mycket värderade medlem med en gjuten bronsplatta placerad på ett granitblock från hembygdsgården Gammelhus och placerad i parken intill ordenslokalen Storbrunn. Inskriptionen lyder:

KARL GUSTAV
B L O M G R E N
17.7 1875 - 5.7 1966
LEDARE
FÖRGRUNDSGESTALT
INOM I O G T

NYKTERHETSTALARE
FÖRKUNNARE
FOLKUPPFOSTRARE

ETT MÄNNISKOÖDE VÄRT ATT MINNAS.

"Farfar var på sätt och vis en märklig man med ett brinnande patos för en bättre värld" sammanfattar sonsonen Gunnar i Arjeplog sina minnen". "Han framhävde aldrig sig själv utan var alltid naturlig, älskvärd och förnöjsam, så hans liv är väl värt att bevaras för framtiden".

Från sitt hem sedan 32 år tillbaka i östra Frankrike har Bodil Dieleman också bara ljusa minnen att berätta om sin farfar och farmor i Östhammar. *Vad som var imponerande hemma hos dem var böcker och författarporträtt, som hängde på väggarna runt soffan, säger Bodil. Farmor och farfar var så lugna, snälla och rara människor.*

För Godtemplarordens verksamhet under början och till mitten av detta århundrade var familjen Blomgrens enastående engagemang av utomordentlig betydelse för alla nivåer av verksamheten. Karl Gustav blev föremål för omfattande hyllningar vid olika tillfällen och från många olika håll., t. ex. vid hans 70-årsdag 1954.

År 1967, året efter hans frånfalle, beslutade IOGT:s distriktsloge att ge ett anslag om 500.- kronor till en minnesskrift om Karl Gustav Blomgrens liv och leverne. Trots ivrigt sökande på Folkrorelsearkivet, där efterlämnade handlingar arkiveras, har ingen minnesskrift återfunnits. Inte heller har någon av flera minnesgoda tillfrågade ordensmedlemmar vid den aktuella tiden något minne av en sådan.

Därför hoppas vi alla, som bidragit till denna skrift, att den till eftervärlden skall kunna bevara bilden av familjen Blomgrens mycket sällsamma lenadsöde och spegla den miljö den verkade i.

Karl Gustav Blomgrens

Förfäder (1 - 5) Efterkommande (6 - 9)

* = född, 1. g. = första giften osv., D = död

1.

Hans Andersson, Skogen,	* c:a 1655		D 1733 04 22
	Körare på Vigelsboskogens Bruk, dagsverkskarl i Masugnen.		
Hustru 1. g. NN ?	* 1655	Vigda 1678	D 1721
" 2 g. Margareta Jönsdotter	* 1674	Rovsättra, vigda	1721, D 1729 04 13
" 3 g. Margareta Andersd.	* 1689	Kiellinge, "	1729 D 1773 07 04
Barn Anders? ??			
" Erik ?	* 1682	Brukskarl, hyttdräng, uppsättare Vigelsbo	D 1734 11 03
		masugn.	
" Hustru Maria Andersdotter,	* 1694	vigda 1708	D 1740
" Anna ?	* 1684		D 1760
" 2. g. Lars Mattsson på Skogen	* 1683		D 1752
" ?	* 1685		
" Kerstin	* 1689		
" ?	* 1692		D 1695
" ?	* 1695		D 1695
" ?	* 1697		D 1698
" Anders	* 1731 03 08	Se nedan 2.	D 1813 02 01
" Kerstin	* 1733 01 06		

2.

Anders Hansson, Masugnsskogen Valö	* 1731 03 08, g. 1758 02 19	D 1813 02 01
bruksarbetare		
Hustru Anna Hansdotter, Norrby	* 1729	D 1799 02 21
Barn Margareta	* 1758 05 20	
" Stina	* 1760 01 05	
" Hans Båtsman Karman i Norrby	* 1763 08 04	D 1815
" Andreas Båtsman Blom	* 1767 05 19	Se nedan 3. D 1813
Anna	* 1771 09 16	

3. (Se notering nedan).

Anders Blom, Masugnsskogen * 1767 05 19 g. 1798 11 27 D 1813 11 26

Skomakare, fördubblingsbåtsman, bruksarbetare, husbyggare, gruvarbetare.

Hustru Maria Greta Berggren, Botarsbo * 1774 10 27 D 1855 10 13

Barn Anders, bruksarb. Dannbo, Forsm. * 1799 07 10 D 1856

" Jacob * 1801 04 22 D 1816 03 12

" **Jan Petter**, gruvarbetare * 1803 06 09 Se nedan 4. D 1892 01 24

" Anna Greta * 1805 03 20

" Maja Stina Blom * 1807 03 30 g. 1837 D 1887

Gift med Anders Persson * 1809 Torpare å Grindtorp D 1894

" Britta Cajsa * 1810 07 05 D 1867

G. m Pehr Andersson-Söderström * 1809 Rättare och torpare på Wittens torp

" Erik * 1812 07 15 D 1818 05 05

4.

Jan Petter Blomgren, gruvarbetare * 1803 06 09 g. 1832 07 15 D 1892 01 24

Arbetade vid Vigelsbo gruvor. Sexman, fick senare gratial. Bodde på Masugnsskogen.

Hustru 1a g Anna Ersdotter, Danbo Valö * 1801 10 19 torpardotter D 1852 10 12

" 2a g Anna Cajsa Persd. Morkarla * 1812 08 11 D 1875 03 06

Barn **Jan Erik** * 1834 03 04 Se nedan 5. D 1916

" Pehr, Nybygg. skogsarb. Kålbo * 1836 09 27 D 1889

G. 1a g. Katarina Margareta Sigfrids-
dotter - Zetterberg * 1823 D 1878

G 2a g. Anna Lovisa Holmström * 1854 g. 1879 ?

" Maria * 1839 12 17 D 1884

Gift med Karl Johan Karlsson * 1842 03 08 D 1919

" Adolf * 1843 05 28 Gruvarb. Masugnsskogen

G. med Brita Kristina Jansdotter * 1844 08 26

5.

Jan Erik Blomgren, gruvarb. bonde Karö * 1834 03 04 g. 1860 03 11 D 1916 02 15

Hustru Maja Stina Brändström, Stynsbo * 1833 12 03

Barn Per Erik * 1861 06 16 D 1863 01 19

" Per Erik * 1864 11 18 D 1865 01 02

" Mathias, bonde å hemgården * 1866 01 21 D 1920 12 23

" Emma Christina * 1869 02 25 Gift med hantverkaren
A P Wahlström i Uckerö, Valö

" Jan Erik * 1872 06 15 D 1873 03 12

" **Carl Gustaf(v)** * 1875 08 18 Se nedan 6 D 1966 07 05

6

Carl Gustaf Blomgren * 1875 08 18 g. 06 05 01 D 1966 07 05
Hustru Margareta (Greta) Persson * 1879 01 06 D 1964 10 30
Från Trången, Aspås s:n Jämtland

Barn 1. Irène Valborg * 1907 03 27 D 1991 06 23
Gift med Ingvar Lövgren, Östhammar

7.

" 2. Karl Arne, folkskoll. och rektor * 1909 05 01 D 1987 04 21
Harads, Edeförs
Hustru Eva Mattiasson från Skåne * 1913 09 01

8.

Barn 1 **Gunnar** * 1939 03 24, skogsförvaltare o. bonde, i
Myrheden.
Hustru Birgitta Harlin * 1939 08 18

9.

Barn Stina * 1963 03 13
" Anders * 1965 03 09
" Gussar * 1972 01 25

8.

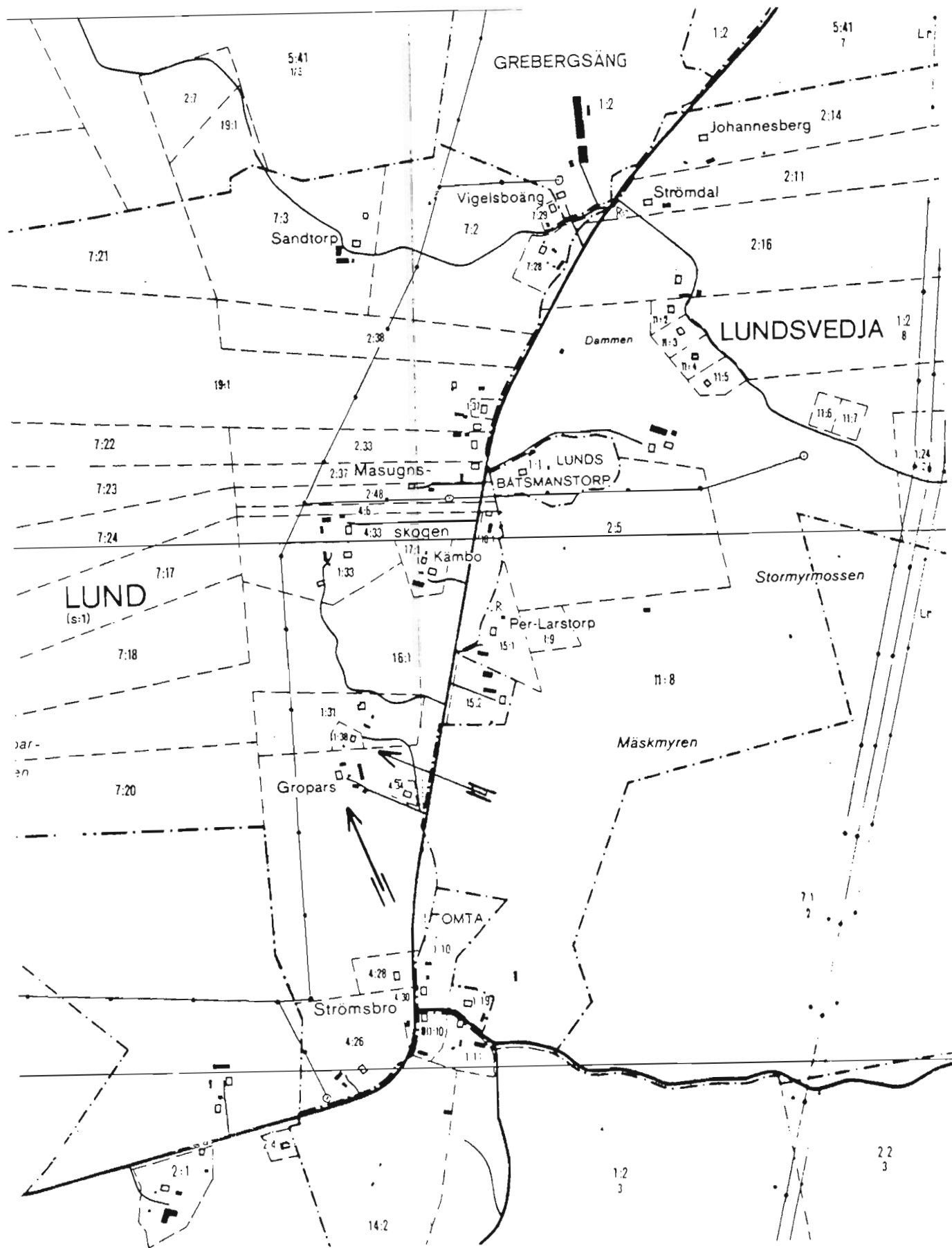
Barn 2 Jörel * 1941 02 19 Bureå, Skellefteå
Gift Stadin
Barn Malin * 1970 02 10
" Jon * 1972 03 27
" Ylva * 1975 02 02

9.

Barn 3 Bodil * 1943 04 26 Merlebach, Frankrike
Gift Dieleman
Barn Eve * 1966 08 06
" Cederic * 1971 01 10

Kommentar till nr 3, Anders Blom.

Eftersom Anders Blom dog redan vid 46 års ålder fick hustrun Greta ett hårt liv med att ta hand om familjen. Hon hade fattigdel och fick tigga sig fram. Hon levde mycket fattig men ärlig med hela familjen i sin backstuga till år 1825, varefter hon levde som fattighjon på Lundsvia ägor tills sonen Jan Petter Blomgren tog hand om henne på äldre dagar.

*1:38 - Blomgrensgården i Gropars i byn Masugnsskogen, Valö socken.
Adolf Blomgrens son, gruvarbetaren Johan Blomgren var den siste i släkten
som bodde där*

Bilaga nr 1.

När jag delade rum med Hotagsprästen.

Nog fick man vara med om besvärliga vägar alltid. En av mina svåraste strapatser var en gång vintern 1888, då min dagsresa var föreskriven Laxsjö - Hotagens kyrkby. Dåtidens färdssätt vintertid var att åka efter häst, men att uppbringa en hästskjuts för hela den här ifrågavarande sträckan visade sig vara omöjligt för mig. En möjlighet för mig att tillryggalägga den första etappen var att följa en timmerkörare, som skulle över skogarna till Skärvången. Timmerköraren hade dock också en död häst med sig på lasset, så det gick inte i nå'n vidare snabb fart. Då de vägar han skulle följa var nästan osynliga efter de föregående dygnens snöfall, kan man förstå att detta förtog farten ytterligare. Långsamt skred skjutsen fram över skogsåsarna, och i motluten måste jag stiga av och pulsa bakefter i den sura snön. Min fotbeklädnad var inte den lämpligaste. De stövlar en vänlig själ lånat mig var alls inte passande för mina fötter. Ja, den dagen blev för mig en riktig långfredag, det må jag säga

Något möte i Hotagen den kvällen kunde det inte bli, ty dit anlände vi klockan tolv på natten. Var skulle jag där få mitt logi? Jo, det var så beviljat att jag skulle hamna i

prästgården. Där hade de upphört att vänta på mig, när det dröjde så länge, men jag blev likväl vänligt mottagen. När jag så plåstrat om mina skavsår, var jag nog glad att få krypa till kojs. Men döm om min förvåning, då de ber mig stiga in i pastorns eget sovgemak. Där stod en säng bäddad även för mig. Förläget hälsade jag god afton, då jag fann ett pastor Barck var vaken. Han reste sig upp i sängen och besvarade fryntligt min hälsning. Därpå stog han upp, tog på sig morgonrocken och med ens var samtalet i full gång.

Efter vad jag kunde förstå hade han legat och väntat på mig. Han levde ju i en viss isolering, och nu väntade han att jag skulle öppna ett fönster mot den stora världen. Försiktigt trevande kom de första frågorna. Har Du varit i Stockholm? Har Du sett kungen? I detalj måste jag beskriva det kungliga slottet för honom. Men så fick han veta, att jag bevistat jubileumsutställningen i Stockholm 1897, och då kom frågorna haglande. Det var, som om jag haft ett frågvist barn framför mig. Om utställningen hade han läst i tidningarna, vilket gav honom anledning till spörsmål utan ände. Sagogrottan t ex varuti man färdades med båt, var för prästmannen nånting underbart, fantastiskt, det var som en saga ur Tusen och en natt. Jag måste berätta om allt, det kolossala Liljeholmska huset, chokladfigurerna i kroppsstorlek, föreställande kung Oscar och drottning Sophia, bibliska galleriet och mycket annat. Så holl vi på till klockan fyra, då fick prästen inte veta mera den natten, ty då sov jag som en stock.

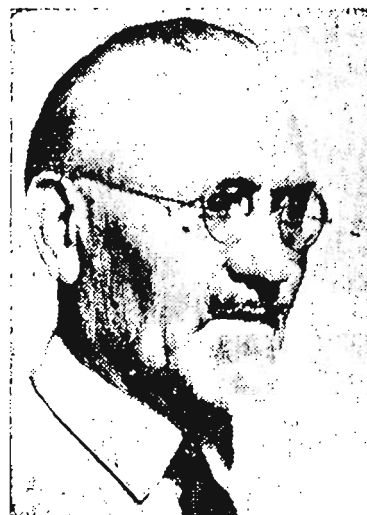
Visst har jag rest mycket i Sveriges land, men det har varit något särskilt med Jämtland i alla fall. Det har nog sin särskilda orsak. Här mötte jag i en godtemplarloge en ung flicka, som hälsade mig välkommen, det var ju hennes skyldighet som ordförande i logen. Men hon blev någonting mer för mig, hon blev min ledsagarinna genom livet. Vi möttes för första gången i Aspås, hon var nämligen syster till riksdagsmannen Per Persson i Trången

Bilaga nr 2.

Offentl. föredrag i nykterhetsfrågan
av Karl G. Blomgren, Östhammar.
Fr. o. m. 1895 t. o. m. 1944.

Distrikt	Antal föredrag
Upplands	1415 + 4
Stockholms	232 + 3
Hälsinglands norra	186 + 22
Hälsinglands södra	493
Jämtlands norra	345
Värmlands	424
Örebro län	309 + 2
Ångermanlands södra	36
Dalarnas	372
Kalmar län	55
Östersunds	478
Södermanlands	471
Ångermanlands norra	173
Värmlands	202
Västerbottens	407
Norrbottnens	314
Östergötlands	347
Skånes västra	287
Medelpads	66 + 66
Kronobergs	71
Blekinge	143
Skara Älvsborgs	6 + 37
Älvsborgs norra	31
Skånes östra	98
Gotlands	5
Gästriklands	109
Jönköpings	37 + 9
Totalt:	
Nykterhetsföredrag	7.250
Instruktionsföredrag	743
Politiska föredrag	<u>522</u>
	8.412

K. G. Blomgren 80 år.

Attio år fyller den 18 aug. en känd östhammarsbo, nämligen hr K. G. Blomgren. Då han vid föregående bemarkelsedagar varit föremål för utförliga omnämnanden kan det räcka med att erinra om hans stora insatser för nykterhetsarbetet och folkbildningen. Som en gärna hörd talare har han herest praktiskt taget hela landet och förkunnat nykterhetsfolkets lära, och han har tagit en framstående del i IOGT-verksamheten både lokalt och i större sammanhang. Inom Östhammars föreläsningsförening nedlade han på sin tid ett uppskattat arbete. Han har även tillhört stadsfullmäktige samt flera kommunala styrelser och nämnder. Numera har han dragit sig tillbaka från mera aktivt deltagande i det offentliga livet, men kan ännu ibland i olika sammanhang beträda talarstolen och visa att han alltjämt är en man, som har ordet i sin makt.

Bilaga nr 3

Upplands distriktsloge av IOGT *Ur medlemsbladet **D e v å r a***

Karl Gustaf Blomgren, Östhammar, fyller den 18 aug. 50 år. Det torde vara få personer i detta land, som har så många vänner och bekanta överallt i Sveriges bygder som han. Man kan därför förutse, att han på halvsekeldagen kommer att bringas lyckönskningar från Ystad till Haparanda, och han är värd detta, ty han har, kan man med skäl säga, vikt sitt liv åt Godtemplarorden, där han inträdde den 27 maj 1892 såsom medlem i logen 1726 Valö framtid.

Br Blomgren började genast efter sitt inträde hålla tillfälliga tal vid möten och fester, och, sedan han under ett par år idkat privata studier i Stockholm, började han sin offentliga talareverksamhet. Han engagerades som sig borde, första gången att genomresa det egna distriktet. Man häpnade över den talangfullhet, varmed den unge bondsonen från Valö förstod att framföra nykterhetsidéns sanningar. Det var tydligt, att, om han fortsatte, komme han att bli en framstående talare. Och br. Blomgren har fortsatt och fortsätter ännu med samma entusiasm. Hur många föredrag han hållit vet inte nedskrivaren av dessa rader, men att de äro flera tusen kan man förstå, då han genomkorsat vårt vidsträckta land många gånger. Ty det har inte varit med Blomgren som med så många andra talare, att han blivit utött. Förklaringen därtill torde ligga i att han fortfarande omsorgsfullt preparerar sina föredrag. Den friskhet, parat med poetisk flykt, som vilar över hans föredrag gör, att han alltid varit välkommen tillbaka. Så är fallet i det egna distriktet, som han genomrest otaliga gånger utan att åhörarantalet minskats, snarare tvärtom.

Under början av sin offentliga talareverksamhet hade han icke så mycken tid att ägna åt distriktets angelägenheter, men han tjänstgjorde 1807 som D.I.U och åren 1908, 1910 och 1916 som D.K. Sedan

1918 är han D.T. i Upplands distriktsloge och har som chef för distriktet ägnat det samma stor omsorg, och det är nog till stor del honom vi ha att tacka för att logerna kunnat hållas arbetsdugliga och medlemsantalet uppe under de svåra krisåren. Varje år har han minst en gång, ibland flera gånger, besökt varje loge i distriktet.

I det kommunala livet har br B. icke kunnat deltaga, då han ständigt legat på resor, men därmed är inte sagt, att han inte varit intresserad för det allmänna. Han har tidvis även verkat som politisk talare och tillhörde under någon tid det Frisinnade landsföreningens arbetsutskott under Staaffs tid.

Br Blomgren har även sysslat med litterär verksamhet och utgivit några mindre skrifter och hade en tid eget bokförlag i Örebro. Att han är en varm vän av litteratur, därom vittnar för övrigt hans stora litteraturkännedom och hans ståtliga bibliotek, som fyller hyllorna från golv till tak runt alla väggar i hans arbetsrum på Skogsborg utanför Östhammar, där familjen har ett litet lantbruk. Tidigare var han bosatt på Tvärnö i Roslagen, men för några år sedan fann han för gott att sälja detta ställe och flytta till fastlandet. Br B. är sedan några år tillbaka medlem av logen Drottning Kristina i Östhammar.

Att br B vunnit så många vänner och bibehållit sin popularitet är nu inte ensamt att tillskriva hans utmärkta talarbegåvning utan också hans övriga personliga egenskaper. Blid, vänsäll och gästvänlig samt alltid glad och skämtsam trivs man förträffligt i hans hem, där hans på sitt sätt duktiga och glada maka förstår att göra det angenämt för den besökande. Man känner, att det ligger verklighet bakom den devis han under sin vistelse å Tvärnö enligt vad br Bromén berättade efter ett besök där, uppsatt vid båtbyggen: Välkommen kära du till Karl Gustaf och hans fru.

För allt oegennyttigt och uppoffrande arbete såväl inom Upplands distrikt som för Goodtemplarorden i sin helhet inom detta land bringa vi br Blomgren vårt hjärtliga tack och vår hyllning på halvsekeldagen.

H. E.

Bilaga nr 4.

Hedersledamot i distriktsrådet.

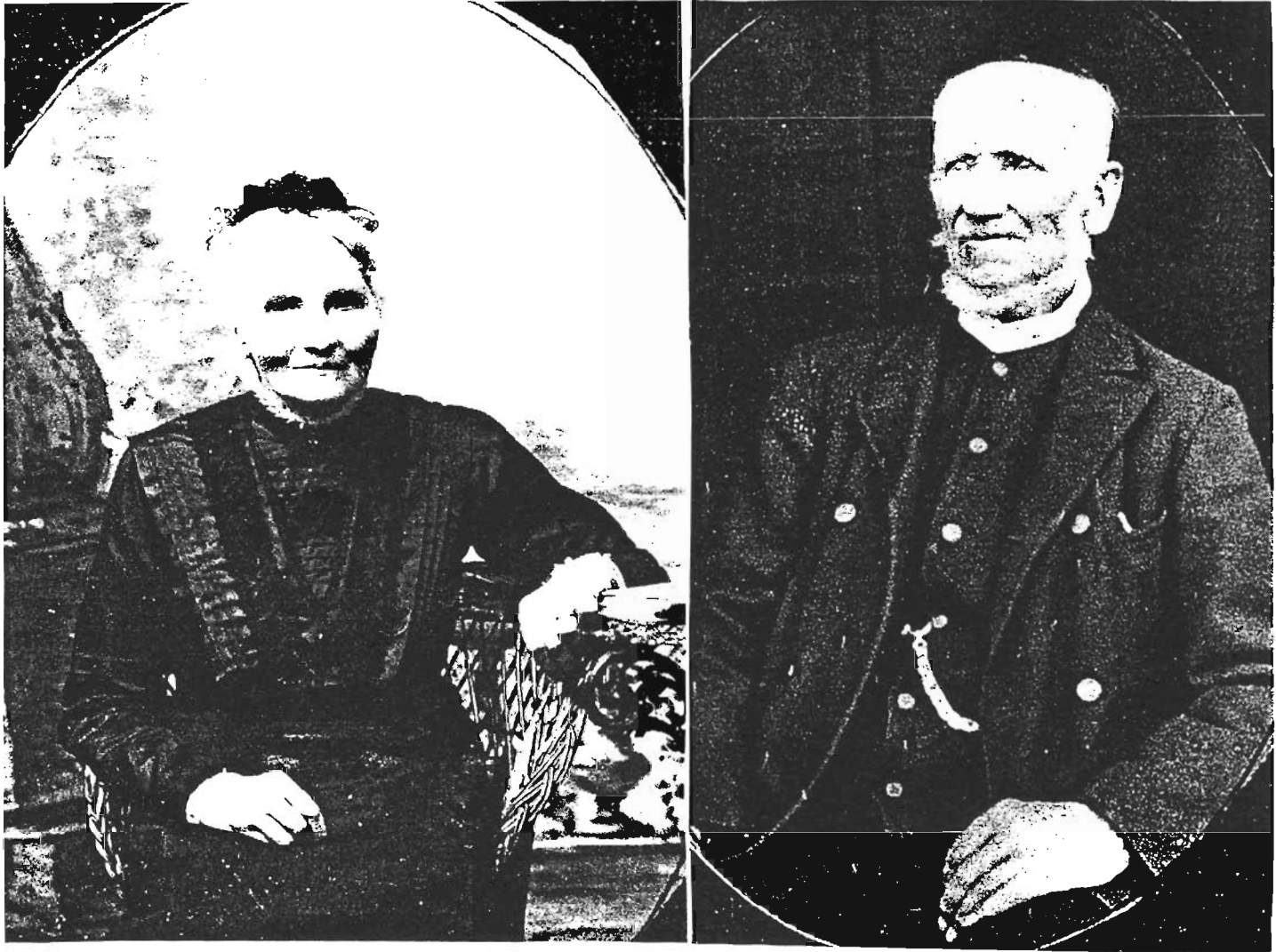
I Upplands distriktloges minnesskrift 1911 läses om distriktslogens dåvarande kaplan, br Karl Gustaf Blomgren. "Br. B är en i goodtemplarkretsar allmänt känd och värderad person. Han har i många år med framgång verkat som nykterhetstalare samt som sådan genomrest större delen av Sverige. Hans entusiasm för goodtemplarorden samt hans glada och gemytliga uppträdande skaffade honom överallt vänner". Så var omdömet om br Blomgren redan för 35 år sedan! Han har sedan dess rest även genom återstående delen av Sverige och säkert flera gånger om genom "den större delen" av landet samt förskaffat sig ytterligare tusentals goda vänner. Men det märkliga är: han har inte förtröttats, inte åldrats. Entusiasmen, det glada och gemytliga uppträdandet det är lika karaktäristiskt för 70-åringen som för den 35 årige distriktskaplanen. När distriktslogen beslöt att utse br Blomgren till hedersledamot i distriktsrådet - en sällsynt utmärkelse - så var det nog inte i första hand den mångårige rådsledamoten (DIU 1897, DK 1908 från vilket år br B tillhört rådet oavbrutet) eller den ovanligt mångårige, dugande DT eller en intresserad FDT, som distriktslogen ville hedra. Nej, det var nog i första hand *människan* Karl Gustaf Blomgren vi tänkte på.

Och vi lyckönska Karl Gustaf till att vara den han är samt oss upplandsgodtemplare till att äga en sådan förmämlig hedersledamot.
R.R. (Rune Rydén)

Bilaga nr 5.

Ur Östhammars Tidning 1958 02 06
K G Blomgren får rar utmärkelse.

Karl Staaff-plaketten i guld utdelades den 6 febr. till gårdsägaren K G Blomgren, Östhammar. Han tillhör den grupp av liberala och frisinnade medarbetare som varit med om att bygga vår organisation. Redan på 1910-talet var K G Blomgren den mest anlitade resetalare, som partiet då hade. I verkställande utskottet - riksorganisationens högsta instans - hade han säte och stämma i många år. Även kommunalt har K G Blomgren varit en verksam man. Sina ideella intressen har han också ägnat åt ett framgångsrikt nykterhetsarbete. Plaketten överlämnades av valkretsförbundets ordf., riksdagsmannen Martin Söderquist, som även höll ett politiskt anförande vid den familjeafton, som var anordnad samma dag.

Karl Gustavs mor Brita Persdotter och far Jan Erik Blomgren

*Familjen Blomgrens grannar på Tullportsgatan
författaren Björn Erik Höjer med maka.*